Vlaams Parlement

vergadering **C134**
zittingsjaar 2020-2021

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Onderwijs

van 28 januari 2021

(Wegens de coronamaatregelen werd deze vergadering via videoconferentie georganiseerd.)

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Hannelore Goeman aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het gratis aanbieden van menstruatieproducten op school
– 1275 (2020-2021) 5

VRAAG OM UITLEG van Karolien Grosemans aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het onderzoek van de VUB naar de relevantie van de schoolcontext voor burn-out bij leerkrachten
– 1277 (2020-2021) 9

VRAAG OM UITLEG van Loes Vandromme aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de ontwikkeling van nieuwe tests door de UGent om twaalfjarigen te helpen bij hun studiekeuze
– 1288 (2020-2021)
VRAAG OM UITLEG van Roosmarijn Beckers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de oriëntatieproeven voor 12- en 14-jarige leerlingen van de UGent, in samenwerking met Voka
– 1305 (2020-2021)
VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de ontwikkeling van een test om de studiekeuze te optimaliseren
– 1336 (2020-2021) 15

VRAAG OM UITLEG van Annabel Tavernier aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het stijgende aantal leerlingen in het Vlaamse basisonderwijs met een andere thuistaal dan het Nederlands
– 1359 (2020-2021)
VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de cijfers van Statistiek Vlaanderen voor het schooljaar 2019-2020 met betrekking tot de leerlingenkenmerken
– 1404 (2020-2021) 22

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de knip tussen bachelor en master om studieduurverlenging tegen te gaan
– 1402 (2020-2021) 31

VRAAG OM UITLEG van Hannelore Goeman aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over diversiteit in school-handboeken
– 1407 (2020-2021) 36

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de aandacht voor studenten bij de coronamaatregelen in het recente advies van de expertengroep Psychologie en Corona
– 1431 (2020-2021) 40

VRAAG OM UITLEG van Kathleen Krekels aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de impact van de lockdownperiodes op het bewegen op school
– 1448 (2020-2021)
VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over een extra opleiding tot leerkracht lichamelijke opvoeding
– 1457 (2020-2021)
VRAAG OM UITLEG van Kristof Slagmulder aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de gevolgen van de coronacrisis op de stages van studenten lichamelijke opvoeding
– 1470 (2020-2021) 47

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de controle op het financiële beleid van scholen door de onderwijsinspectie
– 1458 (2020-2021)
VRAAG OM UITLEG van Loes Vandromme aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de financiële radar van de onderwijsinspectie
– 1466 (2020-2021)
VRAAG OM UITLEG van Roosmarijn Beckers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de financiële radar van de Vlaamse onderwijsinspectie
– 1488 (2020-2021) 53

VRAAG OM UITLEG van Hannelore Goeman aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het gratis aanbieden van menstruatieproducten op school
– 1275 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): Caritas Vlaanderen publiceerde onlangs het rapport 'Dubbel taboe: Menstruatie-armoede in Vlaanderen'. Uit het rapport blijkt dat 5 procent van de jonge meisjes en vrouwen al spijbelde, omdat ze geen geld hadden om menstruatieproducten te kopen. Dat is natuurlijk intriest, en dan zwijg ik nog over al die meisjes die misschien wel naar school komen, maar zich moeten behelpen met zakdoekjes. Ik hoop dat ik niemand hoef uit te leggen wat zoiets doet met het zelfbeeld van een vrouw of het zelfvertrouwen van een vrouw, hoe meisjes zich daarbij voelen. Als je dat breder bekijkt, naar hun prestaties op school, denk ik dat dit iets is wat we echt niet kunnen toelaten.

In die zin sluiten wij ons volmondig aan bij een van de belangrijkste aanbevelingen uit dat rapport van Caritas, namelijk dat het een zeer goed idee zou zijn om in de toiletten van middelbare scholen gratis menstruatieproducten aan te bieden. Het gratis beschikbaar maken van menstruatieproducten op school is een gedeelde bevoegdheid van de minister van Onderwijs en de minister van Welzijn. Op de vraag van collega-parlementslid Maxim Veys op 20 oktober 2020 in de commissie Welzijn antwoordde minister van Welzijn Wouter Beke dat hij de vraag zou doorgeven aan u, minister Weyts, om te kijken of het toch niet mogelijk is om via automaten menstruatieproducten aan te bieden voor meisjes die dat niet kunnen betalen.

En dus kom ik bij u, minister, met de volgende vragen.

Erkent u dat menstruatiearmoede invloed heeft op de aanwezigheid van jonge meisjes op school?

Hebt u reeds overleg gehad met de minister van Welzijn om het probleem van jonge vrouwen die spijbelen omdat ze geen menstruatieproducten hebben, aan te pakken door gratis menstruatieproducten aan te bieden op school?

En – iets waar wij heel hard op hopen – bent u ertoe bereid proefprojecten te starten om menstruatieproducten gratis aan te bieden in middelbare scholen? Zult u hiervoor in financiële middelen voorzien?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ondertussen heb ik het rapport met de verschillende beleidsaanbevelingen gekregen. Vanzelfsprekend vind ik het onaanvaardbaar dat een groep meisjes zich bij gebrek aan geld schaamt en/of zich soms genoodzaakt ziet thuis te blijven en/of met angst voor ongelukjes op de schoolbanken zit. De kwestie raakt aan verschillende Vlaamse en zelfs federale bevoegdheden. Menstruatiearmoede is geen fenomeen dat zich enkel binnen de schoolmuren afspeelt. Daarnaast maakt menstruatiearmoede deel uit van de brede armoede-problematiek.

Ik geef grif toe dat mijn eerste reactie, toen de bal opnieuw richting de scholen werd gespeeld, er een was van terughoudendheid: is dit opnieuw een probleem dat het onderwijs moet aanpakken? Ik weet ook wel dat de leerlingen in kwestie de onderwijslocaties dikwijls frequenteren en dat we ze zo kunnen bereiken, maar

is het wel onze kerntaak? Onze kerntaken zijn ervoor zorgen dat we een trampoline kunnen zijn, dat we zorgen voor opwaartse sociale mobiliteit, dat we talenten van kinderen detecteren en dat we hen doen excelleren. Dus quid de rol van Welzijn, quid de rol van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW)?

Ik ben wel te overtuigen. Ik heb dat geagendeerd op een overleg met Welzijn en de Vlaamse Scholierenkoepel (VSK), maar ik vraag me gewoon af of de oplossing die gesuggereerd wordt, wel de beste oplossing is.

We hebben in het onderwijs wel wat ervaring met automaten, maar vaak zijn de zaken die voor iedereen vrij toegankelijk zijn, daarna overal te vinden in de school.

Mijn voornaamste bezorgdheid is dat dit natuurlijk geen gecibleerd beleid is. Wanneer je automaten hebt die toegankelijk zijn voor iedereen, dan is dat geen doelgericht beleid. Is dat dan wel verstandig?

Opnieuw, ik spreek niet in a priori's; ik wil dat absoluut wel bekijken. Maar ik heb toch enige twijfels bij het gegeven dat dit de beste oplossing zou zijn. Maar ik ben te overtuigen. Mogelijk zou het kunnen dat je dat in bepaalde stedelijke scholen zou kunnen doen. Maar goed, dat wil ik toch eens opnemen met mensen vanuit de praktijk, zoals bijvoorbeeld de Vlaamse Scholierenkoepel.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): Minister, u maakt me heel erg blij, met tenminste de openheid om erover te willen nadenken. Het is echt een reëel probleem, u hebt het zelf al gezegd. Het voordeel van een school is natuurlijk dat iedereen daar komt, dat alle meisjes sowieso naar school gaan, en in die zin zijn scholen echt wel de perfecte partner om het probleem van menstruatiearmoede aan te pakken. Al ben ik het met u eens dat het sowieso een gedeelde verantwoordelijkheid moet zijn. We kunnen inderdaad niet altijd álles oplossen. Idealiter denk ik hier dus aan een proefproject dat gedragen wordt, zowel uit Onderwijs, maar ook uit Welzijn. Het gaat uiteindelijk ook breder, ook over het welzijn van die meisjes.

Ik onthou dus voor vandaag dat u wel te overtuigen bent. Ik ben echt heel blij dat u bereid bent om met de Scholierenkoepel en misschien een aantal andere organisaties rond de tafel te gaan zitten om te kijken hoe dat praktisch in zijn werk zou kunnen gaan. Ik ben ook niet doof voor de punten die u maakt over het feit of een automaat al dan niet de beste oplossing is. Misschien kan er ook nagedacht worden over het gratis ter beschikking stellen van maandverbandproducten via een discreet contact op school, omdat de bezorgdheid inderdaad is dat niet alle meisjes daar noodzakelijk gebruik van moeten maken.

Dus, minister, u stemt mij hoopvol. Maar misschien kunt u nog wel wat uitleg geven over hoe u dat concreet ziet. Welke stappen gaat u ondernemen, om toch tenminste een concreet project op poten te zetten.

De voorzitter: Mevrouw Groothedde heeft het woord.

Celia Groothedde (Groen): Voorzitter, minister, collega's, ik ben op bezoek in uw commissie. Dank u wel dat u mij te gast hebt. Ik ben blij dat het in uw commissie hierover gaat, en eigenlijk ook over het feit dat ik u – ook al is het naar aanleiding van een vraag van iemand anders – hierover kan spreken. U hebt de laatste tijd heel vaak over kansarme leerlingen gecommuniceerd, over het feit dat onderwijs heel belangrijk is in het beletten van armoede en kansarmoede, en dat onderwijs er ook voor zorgt dat kansarme leerlingen gelijkere kansen hebben. Ik ben er zelf zo eentje geweest, en menstruatiearmoede is daar echt wel een factor in. Ik ben het ook wel met u eens dat dit in eerste instantie een rol kan zijn van

Welzijn, Zorg en natuurlijk ook Armoedebestrijding, waar u allemaal bevoegd voor bent.

Daarom heb ik ook een voorstel van resolutie ingediend in de commissie Welzijn naar aanleiding van het rapport van Caritas. Sp.a heeft dat mee ondertekend, dank daarvoor.

Ik geef u ook gelijk dat automaten niet speciaal noodzakelijk zijn. Sterker, die zijn vaak duurder dan het product zelf. Het is dus de vraag of dat echt nodig is. Wij verdelen bijvoorbeeld ook geen toiletpapier of zeep in automaten, en daar gebeuren ook geen heel erge dingen mee.

Ik denk wel dat het belangrijk is om dit algemener ter beschikking te stellen, vooral in scholen, waar wij ook andere dingen algemeen ter beschikking stellen, juist om de lat gelijker te leggen. Dat is iets waar u zelf vaak de nadruk op legt. Ik ben zelf bijvoorbeeld een kind dat nooit bereikt is door jeugdhulp, door OCMW, enzovoort. Desondanks leefden wij bij momenten in armoede, grote armoede zelfs. En ik had zelf ook geen nood aan die hulpverleningen. Sterker, soms kan hulpverlening heel dicht op de huid zitten, en de dingen nog prangender maken. Maar waar ik wel iets aan had, was de school als een plek waar je veilig, warm, droog zit; een plek waar er kennis was en waar er ook heel vaak zorg en emotionele warmte was. Maar dat kan het wel moeilijk maken als men daar een paar dagen in de maand altijd zit met schrik, of niet durft te komen.

Nu, hoe die producten precies moeten worden aangeboden, dat is heel erg voor discussie vatbaar. Maar ik vind het ook heel fijn dat u hier open tegenover staat, dat u in dialoog wilt gaan, en ik zou oprecht graag met u hierover in dialoog willen gaan. Ik zou ook graag dit voorstel van resolutie in uw commissie voorstellen, en daarover tenminste verder praten.

Ten andere, in dat voorstel van resolutie werd voorgesteld dat dit samen met de koepels, de netten en armoedeorganisaties zou worden besproken, zodat – ik vind dat een heel terechte zorg van u … *(Het geluid van Celia Groothedde valt weg.)*

De voorzitter: Ik denk dat we mevrouw Groothedde kwijt zijn.

Mevrouw Tavernier heeft het woord.

Annabel Tavernier (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, menstruatiearmoede is een reële problematiek die benoemd en aangepakt moet worden. Menstruatieproducten zouden een toegankelijk basisproduct moeten zijn voor alle meisjes en vrouwen, ongeacht hun financiële situatie. Ik weet echter niet of de oplossingen die hier naar voren worden geschoven, zoden aan de dijk zullen brengen. Onze fractie twijfelt hier toch sterk aan.

De titel van het Caritasrapport is 'Dubbel taboe'. Dat zegt eigenlijk voldoende. Er is het taboe rond armoede en er is het taboe rond menstruatie op zich. Voldoende aandacht voor discretie is dus essentieel in dezen. Automaten op school vormen wellicht een te grote drempel en schieten misschien hun doel voorbij, zoals de minister ook al zei. Bovendien zijn er vandaag al heel wat scholen die de nodige producten discreet ter beschikking stellen via het secretariaat of een vertrouwenspersoon.

Onze fractie vindt het belangrijk dat er in dezen wordt gekeken naar de lokale besturen, die haarfijn weten welke problemen er precies zijn. Zij zijn goed geplaatst om op een laagdrempelige en discrete manier initiatieven te nemen rond menstruatiearmoede. Dat kan natuurlijk in samenwerking met bijvoorbeeld scholen en armoede- en jongerenorganisaties. In dat kader is het misschien een goede zaak dat de werking van OCMW's beter bekend wordt gemaakt bij

schoolgaande meisjes zodat zij weten dat ze daar terechtkunnen in geval van financiële problemen.

Minister, zult u gesprekken tussen het onderwijsveld en de OCMW's op dit gebied faciliteren, zodat leerkrachten maar ook het schoolpersoneel meisjes bij dergelijke problemen kunnen wijzen op het feit dat zij altijd kunnen aankloppen bij het OCMW?

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Mevrouw Groothedde, ik heb op scholen lesgegeven waar met wc-papier wel allerlei rare dingen gebeurden. Ook al is dat vrij ter beschikking, dat wil niet zeggen dat ik u gelijk geef.

Minister en mevrouw Tavernier, ik denk dat het via automaten of vrij ter beschikking stellen zeker niet de beste manier is. Ik denk dat via het secretariaat werken het beste is. Dan heb je ook die signaalfunctie. Meisjes die geen maandverband hebben en op het secretariaat aankloppen, kunnen dan ook doorverwezen worden naar de geschikte hulpverlening, zoals mevrouw Tavernier ook zei. Scholen moeten immers opletten dat ze niet alle maatschappelijke problemen moeten oplossen. Scholen zijn er in de eerste plaats voor kennisoverdracht. Ze moeten uiteraard een warme omgeving zijn en scholieren moeten om hulp kunnen vragen. Het is belangrijk dat scholen doorverwijzen, maar het mag niet hun primaire taak zijn om die zorg te verschaffen.

Ik wilde nog wijzen op het feit dat er ook ecologische en goedkopere alternatieven bestaan voor maandverband. Denk maar aan de menstruatiecup of wasbaar maandverband. Dat zijn dingen die kunnen worden hergebruikt en daardoor goedkoper en meer duurzaam zijn.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik zal dit opnemen. Ik veronderstel dat ik dat zal opnemen met de Vlaamse Scholierenkoepel en met het kabinet van minister Beke. Het lijkt me ook zinvol om dat onmiddellijk bij de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) ter sprake te brengen om via die weg te zorgen voor een onmiddellijke connectie richting de OCMW's. Dan zal ik zien wat daaruit komt. Er zijn verschillende manieren om daarnaar te kijken. Ik geef mijn aanvankelijk terughoudende reactie mee, maar ook een openheid om die problematiek te kunnen bespreken.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): Minister, dank u wel. Het is heel simpel. We worden vandaag geconfronteerd met het feit dat sommige meisjes op het moment dat ze menstrueren, gewoon niet naar school gaan en/of een aantal dagen vol angst en schaamte op de schoolbanken zitten. Dat zou echt niet mogen.

En dus is het nu vooral een kwestie van een manier te vinden om daar zo slim mogelijk mee om te gaan, bijvoorbeeld via automaten of het secretariaat, of misschien kunnen die producten op een andere plaats discreet worden aangeboden. Ik ben er in ieder geval van overtuigd dat meisjes naar het OCMW sturen om maandverband te halen, niet de juiste oplossing is. Maar een proefproject is natuurlijk net bedoeld om uit te vissen wat dan wél werkt in de praktijk, minister. Ik kijk reikhalzend uit naar het initiatief dat u hierin verder zult nemen.

U zult verder met de partners rond de tafel gaan zitten. Ik zou zeggen: de Vlaamse Scholierenkoepel, inderdaad, maar neem zeker ook de armoedeorganisaties mee, en vergeet ook Caritas zeker niet, want zij zijn daar al een hele tijd mee bezig. Er

kan met de lokale besturen uiteraard ook worden bekeken welke rol zij daarin kunnen spelen. En, zoals ik al zei, moet ook minister Beke hierin zijn verantwoordelijkheid nemen. Neem dat zeker op in het parlement. Alle meisjes die al eens van school zijn weggebleven omdat ze geen producten hadden tijdens hun menstruatie, zullen u bijzonder dankbaar zijn. Ik dank u.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karolien Grosemans aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het onderzoek van de VUB naar de relevantie van de schoolcontext voor burn-out bij leerkrachten – 1277 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

Karolien Grosemans (N-VA): Recent verscheen, mede op vraag van het Departement Onderwijs en Vorming, een verdiepend rapport over de mentale gezondheid van leerkrachten met als titel 'De relevantie van de schoolcontext voor burn-out bij leraren'. In dit onderzoeksrapport gaan onderzoekers van de VUB, met data uit TALIS 2018, na hoe determinanten op het individuele vlak en op schoolniveau samenhangen met de drie dimensies van burn-out: emotionele uitputting, depersonalisatie en persoonlijke bekwaamheid. Zo proberen ze verschillen tussen scholen in kaart te brengen. De onderzoekers willen immers te weten komen of die verschillen bijdragen aan meer burn-outs in school x of y. Het resultaat is de grootste empirische studie die momenteel bestaat over burn-out bij leraren, en de conclusies zijn verrassend.

– Loes Vandromme treedt als voorzitter op.

Stress, depressies en burn-outs zijn al enige tijd de belangrijkste redenen voor afwezigheid door ziekte bij leerkrachten. De jaarlijkse rapporten van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) tonen dat herhaaldelijk aan. Die evolutie beperkt zich uiteraard niet tot het Vlaamse onderwijs, maar past in een bredere maatschappelijke problematiek.

In het onderwijs nemen we aan dat scholen met een ongunstigere werkomgeving en een hogere werkdruk meer leerkrachten met een burn-out produceren. Aanzienlijke verschillen tussen scholen in het aantal leraren met een burn-out zouden vervolgens het bewijs moeten leveren dat schoolorganisatorische factoren belangrijk zijn. Preventiestrategieën zouden vervolgens op schoolniveau moeten worden uitgewerkt om deze problematiek aan te pakken.

Maar de resultaten uit dit onderzoek van de VUB tonen iets anders aan. De verschillen in het aantal burn-outs bij leraren uit verschillende scholen zijn immers beperkt. Het feit dat die verschillen zo beperkt zijn, bewijst volgens de onderzoekers dat – ik citeer: " (…) er voor de algemeen aanvaarde stelling dat de schoolcontext een cruciale rol speelt in stress, burnout en de algemene mentale en fysieke gezondheid van leraren weinig empirische evidentie is."

De afwezigheid van grote verschillen tussen scholen zou erop kunnen wijzen dat mentale gezondheidsproblemen bij leraren in wezen een intern, psychologisch fenomeen zijn. Preventiestrategieën voor het mentale welzijn van leerkrachten vereisen bijgevolg een meer individuele in plaats van een schoolorganisatorische aanpak. Dit onderzoek zou een invloed kunnen hebben op de aanpak van het psychosociaal welzijnsbeleid op scholen. Dat zou zich meer moeten focussen op individuele preventie.

Minister, de conclusies uit dit onderzoek staan vrijwel haaks op de algemene aannames rond burn-out bij leraren. Wat is volgens u de impact van dit onderzoek op het psychosociaal welzijnsbeleid in het onderwijs? In welke mate hebben deze conclusies een impact op de manier waarop u de strijd aanbindt met die psychosociale problemen bij onderwijspersoneel?

Volgens de onderzoekers zullen preventiestrategieën meer moeten focussen op individuele factoren en minder op schoolorganisatorische factoren. Op welke manier kunt u hier als minister aan tegemoetkomen? Wat zal er nodig zijn om die eventuele shift waar te maken?

Is het nodig om het psychosociaal welzijnsbeleid in het onderwijs te heroriënteren?

Ik dank u voor uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Het is misschien wel opvallend dat er wat welzijn betreft relatief kleine verschillen zijn tussen scholen, maar wel grote verschillen tussen leerkrachten individueel. Je moet er misschien de kanttekening bij plaatsen dat de onderzoekers ook zelf aangeven dat er wel wat beperkingen zijn aan het onderzoek, zoals de manier waarop die burn-out wordt gemeten. En er zijn ook wel kleine effecten vastgesteld op schoolniveau. Zo is er bijvoorbeeld het bevorderen van wat men noemt een collaboratieve schoolcultuur. Dat gaat vooral over samenwerken, denk ik. En anderzijds is er in negatieve zin de intimidatie of het verbaal beledigen van leraren. Dat grijpt natuurlijk ook in op de burn-out. Dat zijn natuurlijk wel aspecten die schoolleiders kunnen beïnvloeden via het schoolbeleid.

Het feit dat mentaal welzijn voor een groot stuk individueel wordt bepaald, hoeft natuurlijk niet te verbazen. Ook uit ander onderzoek weten we dat het welzijn en de veerkracht, de weerbaarheid, nogal sterk verschilt van persoon tot persoon. Omgekeerd is het ook mogelijk dat in een heel verschillende context toch eenzelfde welzijnsniveau wordt ervaren. Wat voor de ene leerkracht als heel stressvol wordt ervaren, wordt niet noodzakelijk als een probleem erkend of ervaren door andere leerkrachten.

Met dit onderzoek weten we nu ook dat de noden erg verschillend kunnen zijn, naargelang de individuele leerkracht, al betekent dat niet dat de schoolcontext plots losgelaten zou moeten worden. Er zijn grote individuele verschillen, maar toch zal het welzijnsbeleid, dat zich net richt op die individuen, op de eerste plaats op de scholen moeten worden vormgegeven.

Het beleidskader zoals we dat nu kennen, dat gevormd wordt door de federale welzijnswetgeving, geeft aan de schoolbesturen de verantwoordelijkheid en de vrijheid, de autonomie om zelf een goed preventiebeleid uit te bouwen. Ik zie vooral kansen bij de scholen die met de conclusies van dit onderzoek verder aan de slag kunnen gaan en bijvoorbeeld individuele begeleiding of sessies rond veerkracht kunnen aanbieden aan die leerkrachten die er nood aan hebben. Dat is misschien al de eerste stap: het gewoon melden, het erkennen van een probleem, en toch ook het aangeven van personen die klaarstaan met eventuele oplossingen.

Als minister van Onderwijs ondersteun ik natuurlijk scholen bij dat welzijnsbeleid. We ondernemen verschillende acties die ingrijpen op zowel het welzijnsbeleid op schoolniveau als op het individuele welzijnsniveau. Ik val op dat vlak misschien een beetje in herhaling, want naar aanleiding van de knipperlichtennota van de Christelijke Onderwijscentrale (COC) hadden we al een discussie gevoerd, en heb ik op dat vlak ook een aantal zaken opgesomd.

Zo organiseren we bijvoorbeeld dit schooljaar opnieuw opleidingen en supervisies voor vertrouwenspersonen. Dat lijkt mij echt belangrijk, dat je tenminste het probleem durft te erkennen, en dan ook weet waarheen. Wanneer ze moeilijkheden ervaren door psychosociale risico's op het werk, kunnen ze bij zulke vertrouwenspersonen terecht. In totaal gaan 60 nieuwe vertrouwenspersonen opgeleid worden, en zullen 72 reeds opgeleide vertrouwenspersonen kunnen deelnemen aan supervisiesessies.

Een tweede initiatief dat we dit jaar starten, is een project over de versterking van het welzijnsbeleid in scholen. We verwachten dat er een praktijkgericht en wetenschappelijk onderbouwd kader wordt ontwikkeld, met ook de bijpassende instrumenten en interventies, om dat welzijnsbeleid in scholen te helpen vormgeven. We willen dat vertalen in een toegankelijke inspiratiegids, die in eerste instantie gericht is op de schoolleiders en schoolbesturen. Die gids kan hen ondersteunen in het uitbouwen van een welzijnsbeleid op maat van hun school en het nemen van acties om welzijn te bevorderen.

Dit jaar wordt voor de tweede maal ook een supervisietraject psychosociaal welzijnsbeleid georganiseerd voor schoolleiders en schoolbesturen. Dat traject bestaat uit vijf halve dagen, en daarin worden schoolleiders en bestuurders begeleid in het ontwikkelen van een welzijnsbeleid op maat van hun school. Deelnemers kunnen ook met elkaar in gesprek gaan en goede praktijken uitwisselen. We gaan er ook voor zorgen dat die goede praktijken via de kanalen van het departement gedeeld worden met de rest van het onderwijsveld.

Ik wil ook meegeven dat de werkgroep psychosociale risico's in het onderwijs nog altijd actief is. Mijn administratie werkt daarin samen met vertegenwoordigers van het gemeenschapsonderwijs, de koepels en de vakorganisaties. Ook de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (WASO) is daarin vertegenwoordigd en nodigt regelmatig onderzoekers uit en probeert zo de vinger aan de pols te houden inzake nieuwe wetenschappelijke inzichten en goede praktijken in het kader van het welzijn van ons onderwijspersoneel.

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Dank u wel, minister, voor uw antwoord. Jammer genoeg zien we heel wat burn-outs in ons onderwijs, vooral in de groep van 55-plussers, maar ook bij heel wat schoolleiders. Ik ben dus heel tevreden dat u dit probleem zeer ernstig aanpakt en dat u op verschillende manieren een oplossing zoekt voor het probleem van burn-outs en stress. U had het al over de vertrouwenspersonen. Ook de opleidingen tot inspiratiegids en vooral voor schoolleiders, die sinds dit jaar georganiseerd worden, vind ik heel sterke initiatieven. Ik denk dat een sterke schoolcultuur eigenlijk de core business is van schoolleiders: zorgen voor één team en voor samenwerking. Als je als werknemer, als leerkracht, voortdurend top-downbeslissingen over je heen krijgt, denk ik dat dat ervoor kan zorgen dat je verkeerd begrepen wordt. Ik vind het dus heel goed dat u schoolleiders ondersteunt in hun investeren in een sterke schoolstructuur.

U had het ook over de vertrouwenspersonen. Er komen zestig extra vertrouwenspersonen bij. Ik vind dat een heel goede zaak, omdat leerkrachten hier echt door geholpen kunnen worden. Ik heb een kleine steekproef uitgevoerd. Ik kan jullie verklappen dat die niet echt representatief was. Maar die deed me wel vermoeden dat heel wat leerkrachten niet goed weten wie hun vertrouwenspersoon is. Ik weet dat dit iets is dat voorbehouden is voor het niveau van de scholen, maar misschien kunt u iets betekenen op het vlak van de laagdrempelige communicatie. Ik denk dat het heel belangrijk is dat leerkrachten, ook als ze bijvoorbeeld in het midden van een schooljaar in een school terechtkomen, meteen weten wie de hun toegewezen vertrouwenspersoon is.

U had het ook over het verminderen van intimidatie en verbaal beledigen. Ik kan me zeker voorstellen dat daardoor burn-outs kunnen ontstaan. Misschien schuilt daarin ook voor leerkrachten nog een mogelijkheid voor laagdrempelige communicatie. Misschien kan de werkgroep sociaal welzijn, waarover u sprak, daarover nog laagdrempelige acties uitwerken.

Minister, ik heb nog een vraag voor u. Ik denk dat u gelijk hebt, dat er grote verschillen zijn tussen mensen en tussen leerkrachten, maar dat we ook naar de schoolomgeving moeten kijken. Dan kom ik weer tot mijn stokpaardje, de administratieve planlast. Op dat vlak onderneemt u actie via een viersporenbeleid van de onderwijsinspectie. Kunt u een stand van zaken geven op dat vlak en over de volgende stappen?

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Collega, evenals u heb ik dat krantenartikel doorgenomen. Ik had daar wel een raar gevoel bij. Ik heb hier thuis namelijk wel iets anders meegemaakt, dat wel 100 procent ingegeven werd door de klassituatie op school. Het leek me dus wel een heel rare conclusie. Als je kijkt naar dat onderzoek en naar de manier waarop men tot dat artikel is gekomen, blijkt dat er van die 1645 onderzoeken slechts 13 werden overgehouden, zijnde nog minder dan 1 procent. Dat lijkt me dus wel een bijzonder selectieve interpretatie. Bovendien wordt in het persbericht van de VUB gesteld dat professor arbeidsgeneeskunde Lode Godderis er zijn bedenkingen bij heeft of de werkcontext geen rol speelt. U nuanceert dat en stelt niet te denken dat alles aan de school te wijten is, maar wel dat de manier waarop het werk georganiseerd wordt, een invloed heeft.

Dus het lijkt me toch een veel te selectief artikel.

De onderzoeker heeft ook nog de oorzaken van stress en de mentale en fysieke gezondheid bij leraren en schoolleiders onderzocht. 30 procent van de Vlaamse leerkrachten hebben stress tegenover 18 procent bij een vergelijkbare groep in andere EU-landen. Ook in het middelbaar eerste graad ligt dat cijfer beduidend hoger.

De factoren in verband met planlast hebt u al vernoemd, collega. Daar zal ik het nu niet verder over hebben.

Er zit wel iets in de beleidsaanbevelingen van het onderzoeksteam. Preventie zou meer moeten focussen op het persoonlijke niveau, zeker en vast. Ook de evaluaties die de leerkrachten nu normaal jaarlijks krijgen, moet men omvormen tot functioneringsgesprekken. Dat is een zinvolle piste. Dat betekent wel dat de directeurs een opleiding moeten krijgen om dat mee te nemen en dat ze meer tijd nodig zullen hebben voor de functioneringsgesprekken. Dat veronderstelt ondersteuning van het personeel. We hopen dat daar voldoende werk van gemaakt wordt.

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp·a): Dank u voor de zeer interessante vraag, collega. Dit is meer dan één debat waard. De problematiek is blijvend. De uitdagingen zijn blijvend.

Ik wil dat niet ontkennen. U doet heel wat inspanningen. U neemt veel initiatieven om dat aan te pakken. Heel veel zaken komen terug tot één punt: de mogelijkheid tot beleidsvoerend vermogen in de school. Heel veel staat of valt daarmee. Het is een beetje allesomvattend, dat moeten we altijd vaststellen.

Het is misschien een beetje mijn fetisj, maar vooral de rol van de directeur is daar nog altijd belangrijk. Hij heeft de leiding en een echte octopustaak om zoveel zaken tot een goed einde te brengen. Het welbevinden van zijn personeelsleden is de

basis van alles. Dat is niet alleen in het onderwijs het geval, maar ook in een bedrijf. Als er geen welbevinden is op de werkvloer, geen bedrijfscultuur voor welbevinden, dan verlies je al 30 tot 40 procent van iedereens kunnen. Dat is cruciaal.

Ik moet me aansluiten bij collega Laeremans. We moeten de directeurs op termijn de tijd en de mogelijkheid geven om daarmee aan de slag te gaan. Dan zitten we op twee sporen waar ik altijd op zal blijven hameren: ten eerste, tijd om hun werk te doen, hun corebusiness, de kerntaken, en ten tweede, de ruimte en mogelijkheden om daar de nodige opleidingen, tools en competenties voor te ontwikkelen.

Ik weet, minister, u kunt daar niets aan doen, dat corona enorm veel roet in het eten is komen gooien. Wat directies nu moeten presteren, daar kunt u ook niets aan doen, dat zijn de omstandigheden. Ze weten van geen hout pijlen te maken. Het is niet het moment om daar bij de directies op door te bomen. In heel het debat over het lerarenpact en het loopbaandebat gaan we daar heel veel aandacht aan moeten blijven besteden in de ruimste zin van het woord.

Ik wil daarom een oproep doen om daar zeer thematisch en toekomstgericht rond te werken, los van de initiatieven die u al hebt genomen. Nogmaals, alles staat of valt, als we een analyse durven te maken, met de verwachtingen tegenover een leidinggevende en zijn beleidsvoerend vermogen. Als hij dat op een correcte manier kan doen, ga je het welbevinden van de leerkrachten verbeteren, krijg je minder burn-outs. De juiste mensen op de juiste plaats, de juiste opvolgingstrajecten van leerkrachten, het proactief begeleiden, niet evalueren om te evalueren, proactieve functioneringsgesprekken, een pakket om van begin tot einde van hun loopbaan aan de slag te gaan. Ik vind dat bijzonder veel werk voor een directeur om dat allemaal te doen.

Dat is een grote uitdaging voor de toekomst, binnen de beschikbare middelen. Je kunt een euro maar één keer uitgeven. Er moeten keuzes worden gemaakt, dat besef ik ook. Het zou leuk zijn als men alles kon doen, maar we moeten eens kijken naar de kerntaak van de leidinggevenden. Wat zijn hun hoogste prioriteiten? Op welke manier kunnen we hen ondersteunen? Hoe kunnen we hun de tools aanreiken om hen daarbij te helpen? Hoe kunnen we hun de kans geven om professioneel te groeien en vorming ter zake te volgen?

En als dat snor zit en we komen tot een degelijk en gezond beleidsvoerend vermogen van de basis naar de top toe, niet omgekeerd, dan kunt u al een stuk van die problematiek op een goede manier aanpakken, denk ik. Het is een en-en-enverhaal, dat besef ik. Het is niet altijd gemakkelijk om alles overal in één keer op te lossen, net omdat het een en-en-enverhaal is, maar dat is iets waar wij met z'n allen ook in de toekomst aan moeten blijven werken.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Collega's, ik denk dat elke organisatie, elk bedrijf en zeker ook elke school heel veel zorg moet dragen voor het menselijk kapitaal, in dezen de leerkrachten, want daar draait het allemaal om. Als er een toename is van het aantal burn-outs, dan moet je vanuit je personeelsbeleid de vraag stellen waar dat vandaan komt en wat je daar als organisatie aan kunt doen. Ik denk dat het vandaag inderdaad vaak een kwestie is van meer capaciteit: tijd en voldoende geschoolde mensen om een modern personeelsbeleid te voeren.

In een vorige tussenkomst heb ik ooit gesproken over persoonlijke ontwikkelingsplannen, en ik denk dat dat cruciaal is. Je ziet dat het hr-beleid in grote, sterke organisaties echt begaan is met de ontwikkeling van het personeel. Als daar de nodige tijd en aandacht naartoe kan gaan, dan heeft dat een heel positief effect op de voldoening en het welzijn van het personeel in het algemeen, wat natuurlijk leidt tot een betere capaciteit.

Ik wil hierbij nog eens een lans breken voor een sterk en modern personeelsbeleid met persoonlijke ontwikkelingsplannen die aan de basis liggen van het traject dat leerkrachten in hun school kunnen doorlopen. Maar ik stel vast dat heel veel scholen daar vandaag niet toe komen, omdat het hun ontbreekt aan capaciteit en vooral tijd. Voor mij is het een kwestie van een zekere bestuurlijke schaal hebben om die scholen zodanig te organiseren dat er daarin een modern personeelsbeleid kan worden geïntegreerd, op een professionele manier. Ik denk dus dat we naar de schaal van scholen moeten durven te kijken, op bestuurlijk vlak, om een personeelsbeleid te voeren dat aandacht heeft voor het psychisch welzijn van de leerkrachten.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik wil kort meegeven dat de start van de opleidingen en supervisie van vertrouwenspersonen gepland is voor maart. Ik hoop dat dat lukt, gezien de covidgerelateerde omstandigheden.

Twee, ik had al een onderzoeksoproep gelanceerd rond de versterking van het welzijnsbeleid in scholen. We hebben een call gedaan richting concrete projecten. De indieningstermijn is begin deze maand afgesloten, en we gaan een project selecteren om serieus op voort te werken.

Drie, het debat ging dan even richting de administratieve planlast en het versterken van het beleidsvoerend vermogen van de schooldirectie. Daaromtrent kan ik meegeven dat – en dat heb ik al eens eerder gedaan – de Onderwijsinspectie ook een beetje Kafka-inspecteurs worden: bij elke doorlichting trachten ze ook de administratieve planlast die ervaren wordt, te detecteren of te bevragen en kijken ze naar de oorzaken. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de mate waarin scholen administratieve planlast ervaren vanuit de koepels of vanuit de overheid, maar ook naar de mate waarin de schoolbesturen en directies zelf administratieve planlast veroorzaken richting hun leerkrachten.

Het is ook zo dat op dit moment de discussie wordt beslecht aangaande de vaste benoeming en de evaluatieprocedure. Daar zitten ook elementen in die raken aan de planlast, namelijk het formuleren van kerntaken van de schooldirectie. Dat telefoonboek met een heel uitvoerige opsomming van allerhande taken moet evolueren naar een lijst met kerntaken.

Anderzijds ben ik ook nu bezig met de directiefunctie, met de versterking van dat beleidsvoerend vermogen van de schoolleiding. In eerste instantie betreft het een initiatief rond de betere toeleiding naar de functie. Daar begint het al mee. Daarnaast gaat het ook een beetje om management van verwachtingen, en om ervoor te zorgen dat we misschien ook mensen uit de privésector zouden kunnen verleiden om ook in een directiefunctie aan de slag te gaan. Dat is een project, maar daar hoort u weldra nog meer van.

De voorzitter: Mevrouw Grosemans heeft het woord.

Karolien Grosemans (N-VA): Minister, dank u wel voor uw antwoord en voor uw engagement. Ik volg dat zeker verder op met de collega's. We vinden allemaal welzijn van leerkrachten en van schoolleiders enorm belangrijk. Ik ben ervan overtuigd dat u de juiste stappen zet en de juiste keuzes maakt. Ik denk dat u in twee heel belangrijke zaken investeert. Een: investeren in die schoolleiders, in die sterke schoolcultuur van samenwerken, en in beleidsvoerend vermogen, zodat dat versterkt wordt. En twee, uiteraard, die planlast. Ik hoop echt dat we binnen onafzienbare tijd rigoureus kunnen snijden in die administratieve planlast.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Loes Vandromme aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de ontwikkeling van nieuwe tests door de UGent om twaalfjarigen te helpen bij hun studiekeuze – 1288 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Roosmarijn Beckers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de oriëntatieproeven voor 12- en 14-jarige leerlingen van de UGent, in samenwerking met Voka – 1305 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de ontwikkeling van een test om de studiekeuze te optimaliseren – 1336 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, de UGent is tests aan het ontwikkelen om 12- en 14-jarigen te helpen bij hun studiekeuze. Dat raakte begin deze week, toen ik de vraag opmaakte, bekend. Werkgeversorganisatie Voka financiert het project. Een wetenschappelijke analyse waarop het project gebaseerd zou zijn, is mij alvast niet bekend, maar Voka geeft aan dat heel wat jongeren het moeilijk hebben om een goede oriënteringskeuze te maken.

"In het basisonderwijs helpen scholen en CLB's wel bij die studiekeuze, maar zij doen dat binnen een veel breder takenpakket. Bovendien is er nu geen gecentraliseerde of eenduidige aanpak of tool ter beschikking." Dat geeft Voka nog mee.

De onderzoekers werken nu aan oriëntatieproeven die niet alleen peilen naar klassieke vaardigheden, zoals rekenen of lezen, maar ook naar interesses, attitudes en motivatie. Daarnaast is er aandacht voor technisch inzicht en motoriek. Finaal beslissen de ouders in samenspraak met de leerlingen, uiteraard. Maar de tests zouden wel een aantal weloverwogen opties kunnen aanreiken. In dat kader heb ik een aantal vragen, minister.

Op welke manier zijn u en uw administratie betrokken bij dit project? Had u enige inspraak bij het formuleren van de studieopdracht? Weet u of er een rol weggelegd is voor de onderwijsverstrekkers, zo ja, welke? Vindt u dat er nood is aan een dergelijke tool? Wordt hiermee een leemte gevuld volgens u? Vindt u dat de scholen en CLB's hun opdracht rond studieoriëntering dan nu niet goed doen? Hoe ziet u de verhouding tussen de modernisering van de eerste graad secundair onderwijs – waarbij de nadruk ligt op de oriënterende rol – enerzijds, en deze nieuwe testen voor 12-jarigen anderzijds.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Ik ben in de voormiddag nog niet aan bod gekomen, dus ik heb voor Gedichtendag ook nog een gedicht van een stadsgenoot van mij, Lotte Dodion. Mijn stad is heel zwaar getroffen tijdens de eerste coronagolf. Vandaar dat zij voor al die slachtoffers een gedichtje heeft gemaakt met als titel 'Vergeet me niet'.

op aardedonkere dagen
geef ik je water

druppel tranen
over zaadjes die
je mij hebt nagelaten

ik wacht en weet
dat ze zullen kiemen

in dit winterharde hart
blijf jij bloeien
over de seizoenen heen

Ik hoop dat we deze donkere periode rap achter ons kunnen laten.

Nu, om me aan te sluiten bij de vraag van mevrouw Vandromme: de UGent werkt aan de ontwikkeling van de oriëntatieproeven voor de leerlingen van het zesde studiejaar en het tweede jaar van het secundair onderwijs om hen te helpen bij hun studiekeuze. Zoals mevrouw Vandromme ook net zei, zou het niet alleen gaan om het peilen naar klassieke competenties zoals rekenen of lezen, maar ook naar interesses, attitudes en motivatie, en ook technisch inzicht en motoriek zouden getest worden. Het onderzoek en de ontwikkeling van de proeven gebeurt onder toezicht van professor Wouter Duyck samen met onderzoekster Merel Dutry.

Voor het laatste jaar secundair onderwijs bestaan er al digitale onderwijskiezers zoals SIMON en Columbus. In het basisonderwijs is er geen gecentraliseerde of eenduidige aanpak. Volgens professor Duyck veranderen jaarlijks bijna 20.000 leerlingen van studierichting, een dergelijke oriëntatieproef zou een groot deel van deze wissels moeten voorkomen en zo het zogenoemde watervaleffect tegengaan.

Werkgeversorganisatie Voka financiert deze leerstoel aan de UGent. Gedelegeerd bestuurder Hans Maertens stelde dat studiekeuzes die gebeuren op basis van een stevig wetenschappelijk onderbouwd instrument een enorme maatschappelijke meerwaarde opleveren, wat op middellange termijn ook onze economie ten goede zal komen. Hij wil dan ook buiten de online vragenlijsten die naar de interesses peilen, naar een echte testcentrum – hij noemt dit een 'Talent Centrum' – toewerken dat op verschillende locaties in Vlaanderen techniek en motoriek spelenderwijs kan inschatten. De mosterd voor dit initiatief haalde Voka in Oostenrijk, waar de lokale Kamer van Koophandel een gelijkaardig systeem heeft opgezet. Daar maakt meer dan 75 procent van de scholen er gebruik van.

Minister, hoe evalueert u dit initiatief van de UGent? Is er ter zake overleg gepleegd tussen de minister en de onderzoekers?

Zult u op termijn gebruikmaken van dit hulpmiddel en het aanmoedigen bij onderwijskoepels en netten zodat zoveel mogelijk kinderen aan het einde van het basisonderwijs deze proef zouden afleggen, dit in navolging van de exploratietool Columbus voor de laatstejaars secundair die in de vorige legislatuur door minister Crevits gepromoot werd?

Een goede studiekeuze maken is natuurlijk niet enkel een kwestie van je interessevelden kennen en verkennen, maar ook het goed kunnen inschatten van je talenten en capaciteiten. Ziet u mogelijkheden tot een koppeling van deze oriëntatieproef aan de geplande Vlaamse gestandaardiseerde, genormeerde, gevalideerde net- en koepeloverschrijdende proeven en/of de proeven van de onderwijskoepels van het basisonderwijs, namelijk de interdiocesane proeven en de OVSG-toets (Onderwijsvereniging van Steden en Gemeenten)?

Zullen de data die gegenereerd worden in de schoot van de ontwikkeling en de toepassing van deze oriëntatieproeven ook gebruikt kunnen worden ter ondersteuning van onderwijsbeleidsonderzoek? Zult u hier dus gebruik van kunnen maken bij de voorbereiding van beleidsbeslissingen? Ik denk bijvoorbeeld aan het aandeel leerlingen dat bij deze proef een sterke interesse toont voor wetenschappen, wat een interessante parameter zou kunnen zijn bij de evaluatie van het STEM-actieplan (Science, Technology, Engineering and Mathematics).

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, er gebeurt iets interessants aan de UGent, namelijk een test om de studiekeuze te optimaliseren, eigenlijk een begeleidingsinstrument om 12- en 14-jarigen bij te staan in hun studiekeuze. Er zal niet enkel gepeild worden naar vaardigheden zoals wiskunde en lezen, maar ook naar vaardigheden, attitudes en interesses. Voka financiert mee de leerstoel aan de UGent. Het is dus meer dan die test, want een leerstoel wil zeggen dat er onderzoek wordt gedaan. Ze doen dit vanuit de overtuiging dat er een enorme maatschappelijke meerwaarde kan worden gecreëerd als studiekeuzes meer worden gebaseerd op wetenschappelijke inzichten. Tijdens de proeven zullen ook technisch inzicht en motoriek worden getest. Hiervoor zullen leerlingen terecht kunnen in testcentra op verschillende locaties in Vlaanderen.

Zoals gezegd heeft men de mosterd niet bij zichzelf gevonden maar in Oostenrijk, waar de lokale Kamer van Koophandel een soortgelijk systeem heeft opgezet en waar 75 percent van de scholen gebruik van maakt. 75 procent: ik vond het een zeer hoog cijfer.

In de media vernamen we ook dat Voka en de Gentse onderzoekers momenteel in gesprek zijn met verschillende belanghebbenden in het Vlaams onderwijs om de proeven verder uit te werken.

Minister, bent u een van de belanghebbenden waarvan sprake? Hebt u al samengezeten met Voka en de UGent rond dit project? Hoe ziet u de verdere ontwikkeling en uitrol van deze proeven? Zal iedereen verplicht worden hieraan deel te nemen? Ziet u een rol voor de regionale technologische centra (RTC's) voor het afnemen van de testen inzake inzicht en motoriek? Wat is de samenhang met de uitwerking van de gestandaardiseerde, genormeerde, gevalideerde en net- en koepeloverschrijdende proeven die vanaf 2023 zullen worden afgenomen? Wat is de verhouding met Columbus, de proeven die we hebben aan het einde van het secundair onderwijs? Is daar enig verband mee te trekken?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Collega's, ik dank jullie voor de vragen én voor de gedichten. Mevrouw Beckers, ik heb u daarnet ook al mogen gadeslaan tijdens de stemming. U hebt ons daarbij vergast op de betere animatie, waarvoor dank.

U stelt vele vragen, maar aangezien ik geen initiatiefnemer ter zake ben, zit ik zelf nog met wat vragen.

Voka financiert inderdaad een leerstoel om een objectief instrument te ontwikkelen voor een bewuste studie- en beroepskeuze. De uitwerking daarvan gebeurt door de Universiteit Gent onder leiding van professor Duyck, die dat onderzoeksteam leidt.

In december vond er een overleg plaats tussen mijn kabinet, Voka en de leerstoelhouders van de UGent. Daarbij werd er een toelichting gegeven en werd er gezegd: 'Als je daarmee verder gaat, zorg er dan voor dat er betrokkenheid is.'

Het team van professor Duyck werkt ook aan het Columbus-instrument. Er is sowieso een directe relatie. Columbus is het instrument om studenten te oriënteren richting het hoger onderwijs. Het zit dus verderop in het curriculum. Ze hebben anderzijds daardoor ook al wel wat onderzoek verricht, wat ervaring opgebouwd, wat onderzoeksdata verzameld en ze zijn goed geplaatst om ook zo'n oriënterings-instrument te ontwikkelen, maar dan vroeger in het studieparcours.

Naast het Colombus-instrument bestaat er ook een test voor de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs, namelijk de I-Like Junior-test.

Het nieuwe instrument dat zal worden ontwikkeld, zal een gelijkaardige functie innemen. De leerlingen, ouders, klassenraden, scholen en CLB's kunnen daarbij de resultaten ter ondersteuning gebruiken bij het geven van hun advies. Ik heb tijdens dat overleg onmiddellijk aan Voka en UGent gevraagd om aandacht te hebben voor hetgeen al bestaat en om de partners die expertise ter zake hebben, te betrekken en te contacteren.

De juiste leerling op de juiste plaats is belangrijk voor de leerling zelf. Als wetenschappelijke inzichten daarbij kunnen helpen, dan krijgt dat natuurlijk mijn volle steun. Men wenst een instrumentarium te ontwikkelen dat interesses, cognitieve vaardigheden, motorische vaardigheden, technisch inzicht, motivatie en andere parameters bij 12- en 14-jarigen meet. Maar daarnaast is het misschien ook zinvol dat ouders een breder zicht kunnen krijgen op onderwijsopleidingen die minder bekend zijn, maar goed zouden aansluiten op de interesses en talenten van hun zoon of dochter.

Even terzijde, omdat mevrouw Vandromme ernaar vroeg: vanzelfsprekend behouden wij het vertrouwen in de scholen en de CLB's om leerlingen zo optimaal mogelijk te begeleiden in hun studiekeuzeproces. Hun rol zal door dit nieuwe initiatief niet aan belang afnemen. Dit komt niet in de plaats van iets of iemand anders.

Concreet, over de plannen van de leerstoel, kan ik meegeven dat men na de ontwikkeling van het instrumentarium in samenspraak met het brede onderwijs-veld kan nadenken over de manier en de plaats die het moet krijgen in het traject van de onderwijsloopbaanbegeleiding. Het is na te streven te werken in functie van een complementariteit met de oriënterende rol, zeker van de nieuwe eerste graad die werd ontwikkeld.

Er bestaan wel nog wat onduidelijkheden. Ik kan dus niet zeggen op welke manier dit zou worden geïmplementeerd. Het lijkt mij helemaal geen goed idee om elke leerling te verplichten daaraan deel te nemen. Scholen en CLB's zijn sowieso betrokken partij, maar of er hierin ook nog een rol is weggelegd voor de regionale technologische centra (RTC's), is voorlopig niet aan de orde.

Evenmin is het duidelijk wat de rol van en de link met de gestandaardiseerde toetsen zou kunnen zijn. Het nieuw te ontwikkelen instrumentarium lijkt meer in kaart te brengen dan cognitieve elementen en zou dus complementair kunnen zijn.

Over het gebruik van de data die in de schoot van de ontwikkeling en de toepassing van dit instrumentarium worden gegenereerd, werden er nog geen afspraken gemaakt. Maar die data zouden wel verrijkend kunnen zijn ter ondersteuning van het onderwijsbeleid.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Bedankt voor uw antwoord. U spaart uw woorden op poëziedag. In plaats van de grote lijnen van de gestandaardiseerde testen spreekt u van toetsen. Maar goed, het is fijn om te horen dat u er ook voor pleit om de

betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers in dezen zo maximaal te benutten. Dat de toets helemaal niet in de plaats zal komen van de klassenraad, dat vind iets heel belangrijks. Want het is toch wel duidelijk dat leerlingen het meest van al worden beïnvloed door de mensen die het dichtst bij hen staan. En het zijn misschien in de eerste plaats zelfs de peers, de leerlingen die in dezelfde klas zitten, de vrienden, die een impact hebben op de studiekeuze. In de tweede plaats zijn het dan wellicht ook de leerkrachten en het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB).

Mijn vraag is hoe we die leerkrachten en CLB's nog kunnen versterken in het begeleiden van de schoolloopbaan van die leerlingen. Want we weten dat het niet altijd eenvoudig is om de juiste studiekeuze te maken als twaalfjarige, of zelfs als achttienjarige. Daarom zijn er wel een aantal tools die ons daarbij hulp kunnen bieden. Maar ik blijf er toch voor pleiten dat het de klassenraad is die de leerlingen van het dichtstbij opvolgt. We kunnen dat wel objectiveren met een oriënterings-instrument, maar dan nog – ik spreek uit ervaring – zie je toch als leerkracht het totaalplaatje. Want sommige zaken zijn niet in testen of in proeven te gieten. Als leerkracht weet je dan wel waar een leerling het beste naartoe georiënteerd wordt. Ik hoop dan ook dat dit op die manier kan worden toegepast. En ik hoop ergens toch dat we de leerkrachten en de CLB's kunnen versterken in hun functie binnen die schoolloopbaanbegeleiding.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Minister, tijdens de stemming hebt u gezien wat het belang was van het openen van de hondenscholen. Die zijn dus ook terug open, en ik zal ook met mijn hond naar school gaan vanaf zondag.

Maar wat het thema van de oriëntatieproeven betreft: het is natuurlijk allemaal nog in ontwikkeling, dus ik begrijp dat er heel veel onduidelijkheid is. Maar ik wil toch nog eens benadrukken dat als u ze zou inzetten, het ook belangrijk is dat we die data ook gebruiken voor dat onderwijsbeleidsonderzoek. We zitten natuurlijk nog in een vroeg stadium, maar als daar verder mee zou worden gewerkt moet uiteraard ook de kostprijs in ogenschouw genomen worden. Want ik kan mij voorstellen dat zo'n project, waarbij motorische vaardigheden enzovoort worden getest in een proefcentrum, veel geld zal kosten.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, ik begrijp dat u het afkort tot toetsen, maar Gedichtendag lijkt mij toch net de dag waarop we het beginrijm gestandaardiseerde, genormeerde, gevalideerde en net- en koepeloverschrijdende proeven volledig kunnen brengen. We kunnen er later misschien nog een stukje aan breien. Mevrouw Grosemans, u hebt deze ochtend al getracht om een eigen gedicht te maken. Dit lijkt mij een perfecte titel voor een nieuw gedicht van uw kant.

Collega's, ik kom terug ter zake. Als we een wetenschappelijke jongere, een twaalf- of veertienjarige kunnen begeleiden om een goede studiekeuze te maken, moeten we dat omarmen. Dat lijkt mij een goede zaak, al was het maar om ze ook longitudinaal op te volgen, en al was het maar om de blik van jongeren open te trekken, om hen bepaalde perspectieven te geven, en ook een reële inschatting. Ik denk dat het voor jongeren soms goed is om te weten wat ze aankunnen – niet wat ze niet aankunnen, maar wat ze wél aankunnen. Waar kan ik wel naartoe? Ik denk dat dat een heel juiste inspiratiebron is.

Maar ik geef nog een ander voorbeeld. Nog niet zo lang geleden hoorde ik in mijn eigen omgeving iemand die iets wilde doen met mensen of voor mensen. Dan wordt er heel dikwijls gedacht aan leerkracht – die moeten we zeker aanmoedigen –, verpleegkundige, maatschappelijk assistent. Het gaat dan over het

hoger onderwijs. Maar als ik naar vandaag kijk is bio-ingenieur, en dus mee vaccins ontwikkelen, ook iets doen voor mensen.

Ik denk dus dat dergelijke toetsen en testen daar ook voor gebruikt kunnen worden. Minister, u zei zonet dat u dit project ondersteunt. Diegenen die dit project opstellen zijn niet de minsten, ze hebben al veel ervaring, ook op het vlak van toetsen. Er moet inderdaad bekeken worden wat er gebruikt kan worden van die gestandaardiseerde gevalideerde proeven, om dubbels te vermijden, ook in het licht van de onderwijstijd. Ik denk dat dat zinvol is. Maar dan moeten die proeven natuurlijk wel opengesteld worden voor alle actoren, opdat iedereen die items zou kunnen zien.

Mijn vraag is dus of er bij de ontwikkeling daarvan voorzien werd dat deze info ook op itemniveau opengesteld wordt voor wetenschappers, onder andere om dergelijke toetsen te verrijken.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Bedankt voor de vragen en de het antwoord. Minister, het blijft voor mij nog altijd een beetje vaag.

Als ik het goed begrepen heb, zijn het nu de CLB's en de klassenraden die de oriëntatie uitvoeren. Op zich vind ik dat wel een goede zaak. Hoe meer info en hoe meer input ze kunnen krijgen, hoe beter. U zegt dat u dit project ondersteunt. Ik had dan wel graag van u vernomen op welke manier dit gebeurt. Is dat heel actief? Gaat uw administratie mee in dialoog op dat vlak?

Het is van belang – en ik hoop dat dat ook gebeurt – dat we van onze leerlingen en studenten niet alleen goede werknemers maar ook goede burgers maken. Daar zijn ook heel veel eindtermen op gericht, waarover we al spraken. Ik zou het jammer vinden als de focus zou komen te liggen op het werknemersgedeelte, op het creëren van mensen die kunnen en willen werken. Ik denk dat het onderwijs breder moet zijn dan dat.

Voor alle duidelijkheid: ik wil dat initiatief zeker niet verketteren, allesbehalve! Ik wil gewoon dat het goed ingebed wordt in een breder pakket en dat de data ook op alle mogelijke manieren transparant zijn voor de mensen die ze kunnen gebruiken, natuurlijk rekening houdend met de General Data Protection Regulation (GDPR). Het is niet zinvol om die data niet te analyseren. Maar als ze geanalyseerd zijn, lijkt het me wel zinvol om die informatie breder te delen. Ik heb begrepen dat dat wel de bedoeling is, zowel van u als van de universiteiten. Ik ben dus benieuwd naar het vervolg.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Mijn kabinet zit sinds december mee aan tafel. Het is ons vooral te doen om de compatibiliteit met wat vandaag al bestaat. We willen dus komen tot een verdere finetuning met de keuzes die gemaakt worden op het vlak van studies en opleiding, en dus van heel dat curriculum.

Zoals gezegd, staat dit nog wat in zijn kinderschoenen. Daarnaast is en blijft het ook een hulpinstrument. Het doet niets af aan de rol van scholen, klasraden en CLB's. Dit werd overigens nog maar recent, sinds de hervorming in het kader van de leerlingenbegeleiding van september 2018, verplicht inzake de leerlingen-begeleiding. Dit is ook een erkenningsvoorwaarde. Onderwijsloopbaanbegeleiding is een onderdeel van die leerlingenbegeleiding. En een school moet daarvoor ook samenwerkingsafspraken maken met een CLB. De school is en blijft dus de eerste verantwoordelijke voor die begeleiding in het kader van die onderwijsloopbaan. De klassenraad neemt daar natuurlijk een belangrijke rol in op. Het is net via het

advies van mensen van vlees en bloed dat men te weten komt wat iemand bijvoorbeeld karakterieel aankan. Dat speelt allemaal een rol. Daar kan men niet allemaal zomaar naar peilen via papieren of digitale weg.

De CLB's kunnen scholen natuurlijk ondersteunen bij vragen van individuele leerlingen of groepen van leerlingen, en kunnen ook individuele trajecten aanbieden in het kader van de onderwijsloopbaanbegeleiding, natuurlijk vooral voor leerlingen met een moeilijk studiekeuzetraject.

Ik vind het dus een goed initiatief, dat ongetwijfeld opportuniteiten biedt. Het is nog even koffiedik kijken wat het in concreto zal bieden op het vlak van het inschakelen in het volledige traject en het linken met de toetsen. 'Tout se tient', hopelijk. Dan kunnen we ervoor zorgen dat de we met die toetsen niet alleen de kwaliteit kunnen oppoetsen, maar ook nog eens zorgen voor een rol in het kader van de loopbaanbegeleiding.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Minister, wij zijn blij en tevreden dat er ruimte gemaakt wordt aan een universiteit voor onderwijskundig onderzoek. We kunnen alleen maar hopen dat er dan een weerslag kan zijn naar het onderwijsveld en dat men wat effectief geleerd is, kan meenemen zodat we de leerkrachten en de mensen die de leerlingen ondersteunen in hun keuze naar de schoolloopbaan en dat die kan worden versterkt.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Voorzitter, minister, ik ben blij met uw antwoord. Er moet natuurlijk nog veel gebeuren, maar ik kan me alleen maar verheugen, net zoals mevrouw Vandromme, dat er onderzoek naar wordt gedaan, want het belang van een goede oriëntering is groot. Dat is natuurlijk zo maatschappelijk gezien, door de maatschappelijke kost, maar ook bij de leerlingen zelf. Als iemand in het watervalsysteem geraakt, is dat niet goed voor het zelfvertrouwen. Goede oriëntering is cruciaal. Elk middel dat ons daarbij helpt, moeten we met beide handen grijpen.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Als de wetenschap zich verder kan bekwamen in kinderen en jongeren helpen te oriënteren, als ondersteuning bij het advies van onze leerkrachten, als ondersteuning bij het traject dat in scholen wordt gelopen, dan moeten we dat met beide armen omarmen, al was het maar om kinderen, jongeren en ouders hun blik open te trekken voor een juiste maar ook uitdagende studiekeuze.

Vandaar dat ik hoop dat de data verder worden gebruikt en geëxploreerd en ingezet om op dat vlak ook onderwijsonderzoek te doen. Maar ik neem aan, als ik zie welke professoren dat opvolgen, dat ze dat wel in hun onderzoekslijn zullen meenemen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Annabel Tavernier aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over het stijgende aantal leerlingen in het Vlaamse basisonderwijs met een andere thuistaal dan het Nederlands
– 1359 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de cijfers van Statistiek Vlaanderen voor het schooljaar 2019-2020 met betrekking tot de leerlingenkenmerken
– 1404 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: Mevrouw Tavernier heeft het woord.

Annabel Tavernier (N-VA): Statistiek Vlaanderen publiceerde op 12 januari de meest recente cijfers over de kenmerken van de leerlingen in onze Vlaamse scholen. De cijfers bevestigen een reeds jarenlange trend: steeds meer kleuters en leerlingen van Vlaamse basisscholen spreken thuis geen Nederlands. Vorig schooljaar had 25 procent van de kleuters en 22 procent van de leerlingen lagere school een andere thuistaal. Dat is in vergelijking met het schooljaar 2018-2019 opnieuw een toename met telkens een vol procentpunt. De stijging is des te duidelijker wanneer men de vergelijking maakt met vijf of tien jaar geleden. In het schooljaar 2009-2010 hadden nog 17 procent van de kleuters en 14 procent van de leerlingen in het lager onderwijs een andere thuistaal dan het Nederlands.

In de Vlaamse scholen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, waar ikzelf woon, is de toestand nog een stuk ernstiger. Vorig schooljaar spraken maar liefst 76 procent van de kleuters en 73 procent van de leerlingen in het lager onderwijs thuis een andere taal. Dat wil zeggen dat 3 kinderen op 4 in het Nederlandstalig basisonderwijs in Brussel het Nederlands niet als thuistaal heeft.

Die cijfers zijn best hallucinant te noemen en de trend zet zich jaar na jaar verder. Ze bewijzen dat maatregelen om de taalachterstand bij leerlingen op een zo jong mogelijke leeftijd bij te spijkeren een echte noodzaak zijn. De Vlaamse Regering is zich hier zeer bewust van en reikt tal van concrete maatregelen aan om de kennis van het Nederlands in het onderwijs te versterken. Denk maar aan de verplichte taalscreening van alle 5-jarigen, de taalintegratietrajecten, de nieuwe ambitieuze eindtermen Nederlands, de eindtermen basisgeletterdheid op het einde van het vierde leerjaar en de taalstimulerende activiteiten Nederlands. Momenteel wordt er volop gewerkt aan de ontwikkeling van een gestandaardiseerd instrument voor de taalscreening vanaf het schooljaar 2021-2022 en laat u een praktijkgericht onderzoek uitvoeren naar effectieve taalintegratietrajecten, dat moet leiden tot een praktijkgids voor het onderwijsveld.

Hoe evalueert u de meest recente cijfers van Statistiek Vlaanderen over de leerlingenkenmerken? Op welke manier zult u deze cijfers meenemen in toekomstige beleidsmaatregelen?

Bent u ertoe bereid om bijkomende maatregelen te nemen die er specifiek voor zorgen dat het effect van 'thuistaal niet-Nederlands' de schoolloopbaan van leerlingen niet in het gedrang brengt?

Kunt u een tussentijdse stand van zaken geven van de reeds genomen acties, zoals de ontwikkeling van een gestandaardiseerd instrument voor de taalscreening en het praktijkgericht onderzoek naar effectieve taalintegratietrajecten?

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): In het verlengde van de vorige spreker: op 12 januari 2021 publiceerde Statistiek Vlaanderen cijfergegevens met betrekking tot de leerlingenkenmerken voor het schooljaar 2019-2020. Onder 'leerlingenkenmerken' verstaan we de dus 'thuistaal', waar de vorige spreker het over had, maar ook 'opleidingsniveau moeder', 'schooltoelage' en 'buurt'.

Uit de statistische analyse blijkt dat 21 procent van de leerlingen in het gewoon kleuteronderwijs in het schooljaar 2019-2020 aantikte op 'opleidingsniveau moeder', wat betekent dat de moeder maximaal het lager secundair onderwijs heeft afgewerkt. 38 procent van de kleuters had recht op een schooltoelage, 25 procent had een niet-Nederlandse thuistaal en 27 procent tikte aan op het kenmerk 'buurtindicator', wat betekent dat de kleuter in een buurt woonde met hoge mate van schoolse vertraging.

In het gewoon lager onderwijs tikte vorig schooljaar 21 procent van de leerlingen aan op 'opleidingsniveau moeder', 39 procent op 'schooltoelage', 22 procent op 'thuistaal niet-Nederlands' en 24 procent op 'buurtindicator'. We zien sinds 2010-2011 vooral een duidelijke stijging van het aantal leerlingen dat thuis een andere taal dan het Nederlands spreekt, waar de vorige spreker ook al op gewezen heeft. Wat betreft de schooltoeslag/schooltoelage zien we ook een forse stijging tegenover het jaar voordien, maar dat is te verklaren door de verruiming van de selectiecriteria en de aanpassing van de toekenningsprocedure in het kader van het nieuwe groeipakket. De overige kenmerken zijn ten opzichte van de voorbije jaren status quo gebleven.

Bij de leerlingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs zien we dat het aantal leerlingen dat thuis geen Nederlands spreekt, met 8 procentpunt gestegen is ten opzichte van het schooljaar 2010-2011. Ook het onderscheid tussen het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso) en het voltijds gewoon secundair onderwijs valt op: het aandeel leerlingen met een laagopgeleide moeder lag in 2019-2020 2,5 keer hoger in het deeltijds beroepssecundair onderwijs dan in het voltijds gewoon secundair onderwijs.

Als we kijken naar de leerlingenkenmerken in het voltijds gewoon secundair onderwijs per onderwijsvorm, zien we dat leerlingen in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN) en in het bso het vaakst aantikken op leerlingenkenmerken. Bij leerlingen uit het aso is dat het minst. In vergelijking met het aso tikken vier keer zoveel leerlingen uit het bso aan op 'laag opleidingsniveau moeder'. Wat betreft de onthaalklas is dat zes keer zoveel ten opzichte van het aso.

Hoe reageert u op de analyse van de leerlingenkenmerken voor het schooljaar 2019-2020?

Wat leren deze cijfers ons over gelijke onderwijskansen?

Deze cijfers tonen een groot verschil aan tussen het aso en het bso wat betreft het aandeel leerlingen met leerlingenkenmerken. Welke maatregelen zijn er nodig om voor een betere sociale mix in de verschillende onderwijsvormen te zorgen?

Hoe verklaart u dat het aandeel leerlingen van wie de moeder een laag opleidingsniveau heeft, in tien jaar tijd niet veranderd is?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Wat opvalt in de cijfers van Statistiek Vlaanderen met betrekking tot de leerlingenkenmerken, is dat het selectiecriterium 'schooltoeslag'

in het schooljaar 2019-2020 werd verruimd, wat de stijging voor dat leerlingenkenmerk natuurlijk verklaart. Maar wat mij vooral opviel, is dat het aantal leerlingen met de thuistaal niet-Nederlands onderwijs gestaag toeneemt.

Die cijfers creëren een zekere zin van hoogdringendheid en bevestigen dat we de juiste keuze maken. We moeten absoluut verder en nog veel sterker inzetten op de verwerving van het Nederlands. Leerlingen die het Nederlands, de onderwijstaal, onvoldoende beheersen, kunnen onmogelijk tot goede leerresultaten komen. Inzetten op Nederlands is dus inzetten op gelijke kansen, op gelijke onderwijskansen.

We weten dat een groot aantal anderstalige leerlingen ook voor de scholen extra uitdagingen met zich meebrengt. Daarom zorgen we er ook voor dat scholen zowel omkadering als werkingsmiddelen krijgen op basis van de leerlingenkenmerken, waarvan 'thuistaal niet Nederlands' er één is. Meer nog, dit kenmerk geneert het meeste SES-lestijden (sociaal-economische status) voor de school. Dat zal ook zo blijven, maar ik wil absoluut dat die middelen ook gebruikt worden waarvoor ze bedoeld zijn.

Daarnaast moet ik er ook op wijzen dat de scholen voor de anderstalige nieuwkomers boven op de SES-omkadering extra omkadering en werkingsmiddelen ontvangen. En dan is er nog een derde wegingsfactor: Brussel krijgt namelijk ook in de basisomkadering extra middelen.

Om de cijfers correct te interpreteren vanuit het perspectief van gelijke onderwijskansen, moet je ze natuurlijk ook relateren aan onderwijsuitkomst. Ik heb uiteraard kennisgenomen van het SONO-onderzoek daaromtrent.

Uit een aantal indicatoren van PISA-gegevens tussen 2003 en 2015 blijkt dat de impact van die achtergrondkenmerken iets minder sterk is geworden voor zowel leerprestaties, studieoriëntering, vroegtijdig schoolverlaten en doorstroom naar het hoger onderwijs. De afname van die ongelijkheid is dus positief nieuws.

Wat specifiek de doorstroom naar het hoger onderwijs betreft, zijn ook daar toch wel positieve trends. Ik denk dat we daar binnen Europa en op wereldniveau ook koploper zijn. In 2003 zette slechts 37 procent van de 18-20-jarigen de stap naar het hoger onderwijs. In 2018 is dat 53 procent. Dus we zijn op vijftien jaar gegaan van 37 procent naar 53 procent. Relatief gezien is dat meer dan 50 procent toename.

Anderzijds zien we die positieve trend niet als het gaat over het leerlingenkenmerk 'opleidingsniveau van de moeder'. Het is wel zo dat het aandeel leerlingen met een laagopgeleide moeder daalt, maar de daling is uitermate beperkt. De Dataloep Onderwijs leert ons natuurlijk dat dit ook te verklaren is door het feit dat een laag opleidingsniveau van de moeder vaker samengaat met een andere thuistaal, maar vooral met een vreemde nationaliteit. Een goede registratie van nieuwkomers in onze onderwijsdatabanken kan dat in de toekomst verder ophelderen, en dat verband meer finetunen.

De cijfers, zoals gezegd, versterken mij in de overtuiging dat we absoluut moeten inzetten op Nederlands, en op een zo jong mogelijke leeftijd. Daarom heeft dit ook een prominente plaats gekregen in onze beleidsnota.

De resem aan initiatieven die we nemen, zetten eigenlijk in op drie onlosmakelijke aspecten: kennis om bijvoorbeeld technisch te kunnen lezen, vaardigheden om bijvoorbeeld begrijpend te kunnen lezen, en goeie attitudes zoals leesmotivatie. Daarom zorg ik ervoor dat bij elke leerling bij het begin van de leerplicht een taalscreening wordt afgenomen – dat verhaal kent u. We gaan scholen nu ook een

wetenschappelijk onderbouwd instrument voor die taalscreening ter beschikking stellen.

Voor leerlingen die het nodig hebben, zetten we in op taalintegratietrajecten, zodat ook zij goed voorbereid aan het lager onderwijs kunnen starten. We gaan scholen ook ondersteunen door hun de resultaten van het praktijkgericht onderzoek naar goede taalintegratietrajecten ter beschikking te stellen.

Ook zijn voor mij de ontwikkeling van nieuwe eindtermen voor het basisonderwijs belangrijk. Dat proces zullen we van start laten gaan. Bij de ontwikkeling van die nieuwe onderwijsdoelen willen we er ook voor zorgen dat er een momentum is om aan te scherpen wat we van leerlingen verwachten inzake kennis van het Nederlands.

Verder zetten we tijdens de zomerscholen, bijscholen en de taalstimulerende trajecten in op het bijspijkeren van het Nederlands. In verband met motivatie, en de goede attitudes ten aanzien van Nederlands, gaan we een Leesoffensief proberen te starten. En via toetsen gaan we ook het Nederlands en de kennis van het Nederlands beter kunnen opvolgen.

Tot slot kom ik tot de stand van zaken met betrekking tot de taalscreening. Wat betreft het instrument voor de taalscreening is het team van het Centrum voor Taal en Onderwijs momenteel bezig om de resultaten van het kalibratieonderzoek, afgenomen tot en met de kerstvakantie, te verwerken. Aanvankelijk hadden we 1500 leerlingen voorzien maar ik denk dat het aantal kleuters dat heeft meegewerkt aan de eerste taalscreening, dat aantal ruimschoots overtreft. Het instrument zal normaal gezien medio dit jaar worden opgeleverd om in het najaar voor het eerst breed in ons kleuteronderwijs gebruikt te worden.

Het praktijkgericht onderzoek naar effectieve taalintegratietrajecten zit momenteel in de fase dat men de goedepraktijkvoorbeelden aan het verzamelen is. U zult misschien gezien hebben dat daar recent ook een oproep voor verschenen is via Schooldirect. Dit onderzoek wordt normaal gezien medio dit jaar of misschien iets vroeger opgeleverd.

De voorzitter: Mevrouw Tavernier heeft het woord.

Annabel Tavernier (N-VA): Minister, dank u wel voor uw uitgebreid antwoord. Als onderwijstaal is en blijft het Nederlands de fundering waarop alle andere vormen van leren steunen en is bijgevolg de sleutel tot een succesvolle schoolloopbaan. Het cijfer met betrekking tot de thuistaal en vooral de evolutie ervan over de jaren heen, bewijst dat de huidige aanpak van de Vlaamse Regering juist is. Wij zijn als fractie heel erg tevreden dat het Nederlands een prominente plaats heeft gekregen in de beleidsnota. Het zou misdadig zijn om de huidige situatie blauwblauw te laten want zonder kennis van het Nederlands kan van echt kwaliteitsvol onderwijs geen sprake zijn en ook niet van gelijke kansen voor elke leerling.

Minister, met een echte taalturbo Nederlands zet u heel sterk in op de Nederlandse taalbeheersing en doet u er alles aan om die taalachterstand zo vroeg mogelijk op te sporen en bij te sturen waar nodig. Twee heel concrete initiatieven die er zitten aan te komen zijn inderdaad de gestandaardiseerde taalscreening en de taalintegratietrajecten. Wij kijken als fractie enorm uit naar de effecten van deze maatregelen.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Minister, dank u voor uw antwoorden. Ik denk dat we volledig op dezelfde lijn zitten dat de kennis van het Nederlands

cruciaal is. U kent mijn betoog ondertussen al dat volgens mij, als we kunnen, we die leerplichtleeftijd verder moeten verlagen, tot de eerste kleuterklas. Voor alle duidelijkheid, dat kan als men zindelijk is en er zich op dat vlak geen extra problemen kunnen voordoen in de kleuterschool en de leerkrachten zich kunnen bezighouden met onderwijs en zorg en daar geen andere zaken moeten bijnemen. Het is niet de bedoeling dat de leerkracht de kinderen opvoedt op dat vlak. Wat betreft de kennis van het Nederlands zou het alvast een zeer goede zaak zijn als dat vroeger zou kunnen gebeuren. Daar kent u ondertussen mijn mening over, denk ik.

Het is natuurlijk niet alleen het Nederlands, het gaat verder. Voor alle duidelijkheid, aso, bso en tso zijn wat mij betreft gelijk, maar als je kijkt naar de verschillende resultaten die daar naar voren komen, betekent dat toch dat er vandaag ergens een mechanisme verkeerd zit en dat men bijgevolg veel sneller naar bepaalde richtingen gaat wanneer men een andere achtergrond heeft. Dat is toch iets opvallends. Want in een ander systeem, mocht er geen probleem zijn, zou je een gelijke verdeling hebben wat dat betreft tussen aso, tso en bso.

Wat u daarnet aanhaalt, pleziert mij – en wellicht eenieder in deze commissie – enorm, namelijk dat de doorstroom naar het hoger onderwijs toch in stijgende lijn zit. Van 37 naar 53 procent, dat is een positief gegeven.

Minister, er is de algemene analyse, maar daarnaast moet je eens gaan kijken op het niveau van de individuele scholen. Op de website van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) wordt er voor elke school in het basis- en het secundair onderwijs een overzicht gegeven van die leerlingenkenmerken. Dat is bijzonder interessant om te lezen, en trouwens ook bijzonder verontrustend. Het gepubliceerde cijfermateriaal voor het schooljaar 2019-2020 toont enorm grote verschillen in de samenstelling van de leerlingenpopulatie tussen scholen van het GO! en scholen van het gesubsidieerd vrij onderwijs. Ik neem even het voorbeeld van een Brussels jezuïetencollege ten opzichte van een secundaire school die zich 2 kilometer – dat is 2000 meter – verderop bevindt, in dezelfde gemeente. Als je daarnaar kijkt, kun je iets vaststellen. Ik heb het over het Jan-van-Ruusbroeck-college: 4 procent van het totaal aantal leerlingen heeft een moeder die niet in het bezit is van een diploma hoger middelbaar onderwijs, in het Lyceum Martha Somers is dat 63 procent van het totaal aantal leerlingen. Ook inzake het aantal leerlingen met een schooltoelage zijn de verschillen tussen de netten opvallend. In het Jan-van-Ruusbroeckcollege ontvangt 9 procent van het totaal aantal leerlingen een schooltoelage, in het Lyceum Martha Somers is dat 71 procent. Wat betreft de thuistaal, tikt 24 procent van het totaal aantal leerlingen in het Jan-van-Ruusbroeckcollege aan op het kenmerk thuistaal Niet-Nederlands, in het Lyceum Martha Somers is dat 86 procent.

Je kunt dat wijten aan de buurt, maar 2000 meter is misschien toch nog dezelfde buurt. Je kunt daar dus toch wel enkele serieuze bedenkingen bij maken. Ik heb nu enkele Brusselse scholen als voorbeeld genomen, maar het probleem is dat ik tot dezelfde vaststellingen kom als ik naar scholen kijk in de andere centrumsteden en als je die vergelijkt op het vlak van leerlingenkenmerken. Het onderscheid tussen jezuïetencolleges en scholen van het GO! is overal even opvallend. Als antwoord op een schriftelijke vraag die ik u hierover stelde, bevestigde u trouwens dat er inderdaad aanzienlijke verschillen zijn tussen de onderwijsnetten inzake leerlingenkenmerken.

Minister, ik vraag mij iets af. Als je naar Vlaanderen in het algemeen kijkt en je ziet die stijgende verschillen tussen het GO! en het vrij onderwijs – want eigenlijk kun je deze vraag perfect per school bekijken, we hebben daar cijfers over, ik heb ze u net getoond – dan stel je toch vast dat we met een probleem zitten. Minister, welke maatregelen zult u nemen om die ongelijkheid tussen scholen van

verschillende netten te verkleinen en om de verschillen tussen het aso en het bso te verkleinen? Welke maatregelen zult u nemen om de duidelijk aanwezige segregatie in het Vlaams onderwijslandschap tegen te gaan? Want deze segregatie werkt natuurlijk de verdere segregatie in onze samenleving in de hand en geeft daarnaast aanleiding tot ongelijke onderwijskansen en versterkt die ook.

Mijn mening daarover is gekend: concentratiescholen, in welke richting dan ook, zijn niet te verkiezen. Integendeel, ze zijn nefast voor onze toekomst.

De voorzitter: De heer Laeremans heeft het woord.

Jan Laeremans (Vlaams Belang): Collega's, ik wil de problematiek wat verder opentrekken. We hebben dat al gedaan bij een vraag van Klaas Slootmans in de commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand. Ook wat er zich allemaal in de scholen afspeelt, is toch een belangrijk element. Sommige leerlingen van allochtone afkomst hebben niet alleen een taalprobleem, maar ook een attitudeprobleem.

En ik geef u een concreet voorbeeld, iets wat mij vorige week nog ter ore kwam over een school in de Vlaamse Rand rond Brussel. Leerkrachten die een beetje discipline vragen, worden niet alleen uitgescholden door leerlingen, maar ook fysiek aangevallen, of hun auto wordt beschadigd. Vrouwelijke leerkrachten die naar de kapper zijn geweest, krijgen het verwijt naar hun hoofd geslingerd dat ze een hoer zijn omdat ze hun haar niet bedekken.

De politie durft al niet meer tijdens de pauze langs te komen, bijvoorbeeld voor een drugsonderzoek, want ze worden bekogeld met alles wat er ter plaatse binnen handbereik ligt. Er werd mij wel uitdrukkelijk op gewezen dat dit steevast uitgaat van een welbepaalde groep leerlingen, maar dat zij niet allemaal zo zijn. Er zijn er ook die zich wel goed gedragen.

Ik wil maar zeggen dat je niet alles met een betere kennis van onze taal kunt opvangen, hoe noodzakelijk die ook is. Er is vaak veel meer nodig, er is een hele cultuuromslag nodig. En net zoals wij moeten eisen dat onze taal wordt gerespecteerd en aangeleerd, moeten we ook onze cultuur en onze vrijheid verdedigen. Dat aspect wordt helaas vaak over het hoofd gezien, en dat is natuurlijk niet met een test op te lossen. Maar het heeft wel gevolgen, want als daar niets aan wordt gedaan, leidt dat gegarandeerd tot burn-outs en leerkrachten die het onderwijs verlaten.

Minister, ik vraag dat we toch ook genoeg aandacht schenken aan die problematiek, die ook altijd samenhangt met de personen die ons land binnenkomen.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Collega's, bedankt voor deze zeer interessante vragen. Ik ga niet in herhaling vallen, ik haal iets anders aan. Het is een vraag die ik enkele weken geleden ook al stelde rond transitie. Want taalverwerving start al vanaf heel jonge leeftijd, vandaar de link met transitie, waar we de lijn hebben gelegd. Eigenlijk moeten we zorgen dat er van 0 tot 5 of 6 jaar al een soort pedagogische lijn is, een lijn tussen de zorg en de kinderzorg van 0 tot 2,5, en 2,5 tot 6 in het kleuteronderwijs. Daar moeten we die taalrijke omgevingen al aanbieden.

Er werd verwezen naar zorgmomenten. Er is ook al onderzoek geweest naar hoe die zorgmomenten ook effectief als taalrijke omgevingen, taalrijke momenten, worden gebruikt, en hoe we leerkrachten, kinderverzorgers en kleuterbegeleiders daarin kunnen ondersteunen. Minister, u gaf toen aan dat u daaraan wilde werken en uw steun wilde geven. In dit kader lijkt mij dit ook iets zeer belangrijks.

Ten tweede is er de ouderbetrokkenheid. We hebben uit de coronacommissie geleerd dat ouderbetrokkenheid echt heel cruciaal is in de leerloopbaan van onze leerlingen. Ik heb in het verleden al een vraag gesteld over het versterken van de geletterdheidsvaardigheden van ouders van onder andere kleuters. We hebben toen verwezen naar de doelstelling om het volwassenenonderwijs en het centrum voor basiseducatie zoveel mogelijk daarop in te zetten.

Maar vooral de vraag van collega De Gucht viel mij toch op. Daarbij werd de vraag gesteld wat het aandeel leerlingen is van wie de moeder een laag opleidingsniveau heeft, en hoe het komt dat dat in tien jaar tijd nog niet veranderd is. Dat is iets waar ik mij toch ook vragen bij stel. Dat kan gelinkt worden aan het volwassenen-onderwijs, naar hoe we ouders sterker kunnen maken en hen kunnen ondersteunen in het verwerven van de taal. Want taal verwerven thuis en taal verwerven op school moet aan elkaar verbonden worden, moet elkaar versterken. Ik kijk vooral ook uit naar hoe we die ouders kunnen versterken binnen het volwassenen-onderwijs.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Bedankt voor de vragen en het antwoord. Ik zou vooral willen aansluiten bij de vraag van collega De Gucht. Daarvoor wil ik heel kort even citeren uit de beleidsnota.

U zegt daarin onder andere: "Ik laat de aanwending van werkingsmiddelen die zijn toegekend op basis van de socio-economische status van de leerlingen steek-proefsgewijs controleren. Deze SES-werkingsmiddelen dienen gebruikt te worden waarvoor ze bedoeld zijn, zodat kinderen in een moeilijke thuissituatie gericht ondersteund worden en hun kans op ongekwalificeerde uitstroom kleiner wordt." Ik vind dat heel interessant, wat ik daar lees. Mijn vraag is of u inderdaad nog steeds bereid bent tot het oormerken van de SES-middelen. Op welke manier wilt u verdergaan met steekproeven of onderzoeken, om ervoor te zorgen dat de middelen terechtkomen waar ze thuishoren?

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): Ik wil de heer De Gucht bedanken voor zijn vraag, waarmee hij nogmaals de aandacht vestigt op de SES-kenmerken. De feiten die hij voorlegt, zijn niet nieuw en verbazen helaas ook niet. Ik ben heel blij dat hij expliciet de vraag stelt naar het bevorderen van de sociale mix. In die zin is het natuurlijk een beetje jammer dat hij niet heeft deelgenomen aan de discussie vorige week over de dubbele contingentering, want dat blijft natuurlijk tot nader order een van de belangrijkste instrumenten om de sociale mix tussen kinderen met en zonder SES-kenmerken op school toch minimaal te kunnen garanderen. Zelfs dan – en hij heeft het zelf heel goed en uitgebreid beschreven – blijft er in ons onderwijs nog een gigantisch probleem en zitten we met concentratiescholen in twee richtingen: er zijn scholen die een ongelooflijk grote populatie van kansrijke kinderen op de schoolbanken hebben en aan de andere kant concentratiescholen waar vooral kinderen zitten die het thuis bijzonder moeilijk hebben. Die segregatie in ons onderwijslandschap is vandaag een realiteit en ik vrees dat ze er alleen nog maar erger op zal worden, nu minister Weyts vorige week nog maar eens bevestigd heeft dat het de stellige bedoeling blijft van de regering om dat instrument helemaal af te voeren. Ik wil Open Vld dus oproepen om binnen de regering de druk op te voeren en om toch nog eens goed na te denken over de vraag of het afvoeren van die dubbele contingentering wel een goed idee is, als het de sociale mix in onze scholen toch zo hoog in het vaandel draagt.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Mijnheer De Gucht, als ik het goed begrijp, zegt u dat er een verschil is in schoolpopulatie tussen het GO!, het officiële onderwijs, en het vrij onderwijs, het katholiek onderwijs. Er is een verschil in populatie. U noemt dat zelfs een segregatie. U wil als liberaal dat de overheid daarin ingrijpt. Minister, wat vindt u van die suggestie?

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Ik wil heel kort tussenkomen voor de correctheid van het debat. Mevrouw Goeman, ik hoor u spreken over de SES-kenmerken en de dubbele contingentering. U zegt dat we, als we een mix willen in de scholen, die dubbele contingentering moeten toelaten. De heer De Gucht heeft een vergelijking gemaakt tussen het katholiek onderwijs en het GO! Wat is het grote verschil tussen deze twee onderwijsvormen? In het katholiek onderwijs wordt de katholieke godsdienst gegeven terwijl in het GO! alle levensbeschouwingen mogelijk zijn. We moeten het ook bij naam durven noemen: heel veel leerlingen die bepaalde SES-kenmerken hebben, zijn leerlingen met een bepaalde godsdienst, met een bepaald geloof, dat ze kunnen volgen in het GO!, maar niet in het katholiek onderwijs. Dat is natuurlijk de reden – en dat is een correcte reden – waarom die mensen vaak voor het GO! of het gemeentelijk onderwijs kiezen en niet zozeer voor het katholiek onderwijs. Wat ik nu zeg, is niet op studies gebaseerd, maar ik denk wel dat dit een logisch gegeven is en dat we voor de correctheid van het debat over de dubbele contingentering toch wel met de juiste maten en gewichten moeten werken.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik zal proberen wat minder uitvoerig te zijn. Er zijn elementen van hoop en perspectief en enkele werkpuntjes. Hoop en perspectief zie ik in de dalende impact van de achtergrondkenmerken van leerlingen op de onderwijsuitkomsten, op hun leerprestaties dus, op het doorstromen naar het hoger onderwijs.

Er zijn momenten van hoop en perspectief, en nog enkele werkpuntjes. Je ziet een dalende impact van de achtergrondkenmerken van leerlingen op de onderwijsuitkomsten of hun leerprestaties en doorstroming naar het hoger onderwijs.

Twee, er is een gigantische sprong vooruit gemaakt op het vlak van doorstroming richting hoger onderwijs. Dat telt voor heel de Vlaamse samenleving. In vijftien jaar tijd zijn we van 37 procent naar 53 procent gegaan.

Een derde element, een element van hoop, is hoe de kennis van het Nederlands echt kan leiden tot opwaartse sociale mobiliteit. Een van de PISA-bevindingen (Programme for International Student Assessment) wees op de kloof, die geldt voor heel de OESO: er is altijd een kloof inzake leerprestaties, bij 14- tot 15-jarige jongeren van autochtone en van allochtone afkomst. Dat is OESO-breed, niet specifiek voor Vlaanderen. Maar die kloof wordt voor de helft gedicht voor jongeren van allochtone afkomst die thuis Nederlands spreken. Het gaat niet over 'exclusief Nederlands spreken', maar over 'ook Nederlands spreken'. De poort naar het Nederlands wordt niet samen met de schoolpoort dichtgegooid om halfvier, maar men blijft contact houden, zeker in vakantieperiodes, met dat Nederlands.

Er zijn inderdaad wat verschillen, mijnheer De Gucht, op schoolniveau, grote verschillen. Het maakt mij niet uit tot welk net die dan behoren. Die discussie zullen we nog wel voeren in het kader van het Inschrijvingsdecreet. De vraag is daar of we van overheidswege moeten ingrijpen en die keuzevrijheid bewaken die ouders en leerlingen altijd hebben en grondwettelijk verankerd is. We voeren in elk geval een sterk corrigerend beleid. Net die scholen die aantikken op leerlingkenmerken zoals GOK- (gelijke onderwijskansen) en SES-kenmerken – en ook nog Brussel maar dat laat ik even buiten beschouwing – genereren extra veel middelen. Wij

vragen dat die middelen worden toegekend en zien erop toe dat ze effectief worden besteed aan waarvoor ze bedoeld zijn. Dat is net om er maximaal voor te zorgen dat die gelijkeonderwijskansen gegarandeerd zijn en dat iedereen met gelijke kansen aan de startmeet kan verschijnen.

De voorzitter: Mevrouw Tavernier heeft het woord.

Annabel Tavernier (N-VA): De kennis van het Nederlands is de absolute basis voor een succesvolle schoolloopbaan en voor later, voor de kansen op de arbeidsmarkt. Ik denk dat heel de commissie het daarmee eens is. Dat is een goede zaak.

Minister, we zijn blij dat u de kennis van het Nederlands zo strikt opvolgt. We verwachten als fractie heel veel van die gestandaardiseerde taskscreening en de taalintegratietrajecten. We kijken alvast uit naar de verdere voorbereiding hiervan in de komende maanden en de effectieve uitrol vanaf volgend schooljaar.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Allereerst, mevrouw Beckers, ik zeg dat niet, de cijfers bewijzen dat. We zitten met een gesegregeerd onderwijs op alle vlakken. Dat is een vaststelling. Dat is verontrustend. Het spijt me, er is nog een andere collega tussengekomen om te zeggen dat dat is omdat in het vrije onderwijs alleen maar katholieke godsdienst gegeven wordt... dat kan daar misschien een beperkte mate van invloed op hebben, maar als je kijkt naar de cijfers en de populatie, klopt dat gewoon niet. Kijk naar Laken en omstreken en koppel dat, dat heeft daar gewoon niets mee te maken. Dat heeft gewoon te maken met het feit dat onder andere en vooral de jezuïetencolleges, het katholiek onderwijs is een huis met vele kamers, wel degelijk een gesegregeerd onderwijsbeleid uitstippelen. Men richt zich tot de hogeropgeleide, blanke middenklasse.

Dat is de bedoeling. Dat is het enige wat ik daaruit kan opmaken.

Ja, ik vind dat elk kind inderdaad evenveel kansen moet krijgen, maar ook dat elk kind in een schoolomgeving moet opgroeien die een weerspiegeling is van de maatschappij. Dat is in dezen zeker en vast niet het geval. Ik wil veel zaken toedichten aan godsdienst, maar zeggen dat dit alleen maar met godsdienst te maken zou hebben, is te kort door de bocht en bijgevolg niet op studies gebaseerd.

Ik denk dat we hier de komende weken inderdaad nog veel over zullen discussiëren. Maar ik denk wel, beste collega's, zowel uit de oppositie als uit de meerderheid, als wij er niet in slagen om te zorgen voor een gezonde mix in verschillende scholen – en er zijn verschillende manieren om dat te doen – als we er niet in slagen om ervoor te zorgen dat elke school zijn verantwoordelijkheid opneemt zodat dat inderdaad het geval is, dan falen wij als politiek. Want de bedoeling is dat elk kind evenveel kansen krijgt, maar ook dat elk kind weet in welke samenleving hij of zij opgroeit en de gevoeligheden van anderen leert kennen.

Ik had nog een korte opmerking voor de heer Laeremans. U zult mij nooit horen zeggen dat er geen attitudeprobleem is bij bepaalde jongeren. Is dat soms gekoppeld aan een verkeerde interpretatie van een godsdienst, waarbij men vrouwen soms als minderwaardig bekijkt? Ja, dat is zo, dat moeten we niet onder stoelen of banken steken. Wij zullen de laatsten zijn om dat onder stoelen of banken te steken. Maar net daarom is het belangrijk om een goede mix te hebben en dan moeten we ervoor zorgen dat zij die dat op een dergelijke manier doen, op een gepaste manier gestraft worden. Zij horen inderdaad thuis in een ander idee van mijn samenleving. Dat past niet en ik vind dat we dat op alle mogelijke manieren moeten bestrijden. Dat is trouwens ook een van de redenen waarom in onze eindtermen duidelijk staat hoe wij naar de maatschappij kijken. Die waarden en normen zijn belangrijk en ze moeten gerespecteerd worden, welke achtergrond je

ook hebt. En leerkrachten moeten ook gerespecteerd worden, of ze nu man of vrouw zijn, welke achtergrond ze ook hebben. Ik heb het zelf nog meegemaakt met mijn moeder, die politierechter was: er waren mannen die vonden dat er over hen geen recht gesproken mocht worden door een vrouw. Het bestaat zeker en vast en als samenleving moeten we daar absoluut tegen ingaan. Ik denk alleen dat onze manier en onze benaderingswijze op dat vlak misschien verschillen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jean-Jacques De Gucht aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de knip tussen bachelor en master om studieduurverlenging tegen te gaan – 1402 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Het Vlaams regeerakkoord stelt dat de flexibilisering in het hoger onderwijs in het belang van studenten, ouders en docenten zal worden teruggedrongen en dit door een sterkere knip tussen bachelors en masters. Dat zou betekenen dat studenten niet kunnen starten aan de masteropleiding, zolang hun bacheloropleiding nog niet is afgerond, wat de studieduurverlenging dan weer een halt zou moeten toeroepen.

In een advies van 20 augustus 2020 stelt de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) echter dat dergelijke knip het studierendement niet zal verhogen. De knip zou volgens de Vlor zelfs een averechts effect hebben: studenten zouden nog sterker in hun studievoortgang worden geremd en voor instellingen zou de organisatie van de curricula nog complexer worden. De Vlor komt met een alternatief voorstel: de invoering van coherentere curricula met samenhangende blokken van opleidingsonderdelen. Zo zou er kunnen worden gewerkt met modeltrajecten van 3 keer 60 studiepunten of 4 keer 45 studiepunten. Studenten zouden bovendien sneller het signaal moeten krijgen dat hun studievoortgang te laag is.

Het regeerakkoord gaat uit van de juiste intenties, namelijk de studieduur verkorten. Maar zachte heelmeesters maken stinkende wonden. We moeten er uiteraard wel op toezien dat bepaalde maatregelen hun doel niet voorbijschieten.

Minister, wat is uw reactie op het advies van de Vlor in verband met de knip? Welke impact heeft dit advies op de uitvoering van het regeerakkoord? Welke bijkomende onderzoeksmaatregelen gaat u ondernemen in functie van de studieduurverkorting? Bent u bereid om de alternatieve voorstellen van de Vlor nader te bekijken en in overweging te nemen? Welk tijdspad stelt u hierbij voorop?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Het is absoluut mijn bedoeling om de studie-efficiëntie in het hoger onderwijs te verhogen. We zijn daarvoor op verschillende fronten aan het werken. Ik maak werk van het opleggen van studievoortgangsmaatregelen als een aspect van het optimaliseren van de studie-efficiëntie. We hebben dat inderdaad opgenomen in de beleidsnota en het regeerakkoord met enkele uitgangspunten en maatregelen, zoals de harde knip. Er zijn natuurlijk ook andere maatregelen mogelijk. Er zijn alternatieve pistes voorgesteld in het Vlor-advies. We zijn dat momenteel aan het onderzoeken.

Vorig jaar zijn we gestart met een werkgroep met vertegenwoordigers van de universiteiten, de hogescholen en de studenten. In de schoot daarvan werden de

nodige data verzameld. De opdracht van die werkgroep is: de uitgangspunten op basis van grondige data-analyse concreet uitwerken en kijken welke maatregelen zich eventueel kunnen aandienen en wat het resultaat is van elk van die maatregelen. Ik vind het zeer belangrijk om beleidsbeslissingen evidencebased te kunnen onderbouwen. We hebben ook een zeer ruime dataverzameling opgesteld. Bij de hogeronderwijsinstellingen werd aan de hand van een vragenlijst uitvoerige informatie verzameld over hun huidige beleid rond studievoortgangsbewaking en het opleggen van studievoortgangsmaatregelen. Zij hebben ook cijfergegevens aangeleverd rond het opleggen van bindende voorwaarden. Vanuit de databank hoger onderwijs, dus via het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen (AHOVOKS), hebben we een reeks datasets aangeleverd gekregen rond opgenomen studiepunten, studierendement en de relatie tussen studierendement in het eerste bachelorjaar en het behalen van een diploma. Vanzelfsprekend wordt het Vlor-advies ook daar meegenomen.

De werkgroep kwam intussen al een drietal keer samen om data te analyseren en te bespreken en momenteel is men een analysedocument met concrete beleidsvoorstellen aan het opstellen. Het is de bedoeling om medio dit jaar tot concrete beleidskeuzes te komen en in afgeleide orde een decretaal traject op te starten.

Een ander aspect dat zal bijdragen tot de studie-efficiëntie, is de verdere uitrol van de toetsen. Ook daar werken we momenteel volop met de sector samen. Ik bekijk zowel het koppelen van een bindende component aan het invullen van de ijkingstoetsen of de instaptoets als het ontwikkelen van toetsen voor meer opleidingen. In dezen gaat het natuurlijk niet over de gestandaardiseerde toetsen maar over de zogenaamde niet-bindende toelatingsproeven. Ik heb zowel vorig jaar als dit jaar aan de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) en de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) financiële steun gegeven om dit mogelijk te maken. Er is ook een werkgroep opgestart om dit verder vorm te geven.

We hebben ondertussen vier nieuwe ijkingstoetsen klaar: de bachelor in de industriële wetenschappen; de bachelor in de bio-industriële wetenschappen; de bachelor in de biowetenschappen; de bachelor of Engineering Technology.

Vanaf volgend academiejaar gaan we ook de studenten die voor die studierichtingen kiezen beter ondersteunen door hen via die toets een spiegel voor te houden. Dit zou hun slaagkansen in het hoger onderwijs moeten verhogen omdat ze op grond daarvan ook hun sterktes en vooral hun werkpunten zouden kennen.

Ik moet bij dezen alle zesdejaars succes wensen bij het maken van hun studiekeuze – want we zitten nu in dat traject – en adviseren om zeker de Columbusproef in te vullen. Alle zesdejaars die momenteel aan het volgen zijn, geef ik bij dezen de boodschap om te kijken naar de Columbusproef en zeker eens langs te gaan bij de studie-informatiedagen (SID-ins) of de opendeurdagen van de hogescholen of universiteiten van hun keuze.

En de SID-ins staan nog open tot eind februari. We hebben dat digitaal georganiseerd, met – ik geef het toe – hier en daar een lokale hiccup. Maar als je het zelf eens doorloopt, zul je merken dat het een heel mooie creatief digitaal aanbod is.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Minister, aan de ene kant heb je inderdaad het hele idee van de juiste studiekeuze te maken. Dat is inderdaad een heel belangrijk gegeven. Je kunt daar inderdaad wat betreft de ijkings-, instap- en niet-bindende toetsen op een goede manier een leidraad geven aan leerlingen. Dat is een goede zaak.

Trouwens, alle zesdejaars die nu aan het volgen zijn, gelieve een mail te sturen, want ik ben heel benieuwd naar jullie aantal. Het zou op zich wel interessant zijn om dat te weten.

Waarom staat dat in het regeerakkoord, een regeerakkoord dat wij overigens samen hebben onderhandeld, minister? Omdat we niet anders kunnen dan vaststellen dat studenten steeds langer over hun studies doen. We moeten daar inderdaad iets aan doen, maar we mogen niet vergeten dat er reeds heel wat studievoortgangsmaatregelen bestaan. Er zijn overkoepelende maatregelen in verband met leerkrediet. Daarnaast stippelen de hogeronderwijsinstellingen meestal zelf al een studievoortgangsbeleid uit. Voor universiteiten is er een systeem van bindende voorwaarden gebaseerd op een verhouding tussen het aantal verworven en opgenomen studiepunten. Er zijn verschillen tussen instellingen, maar grosso modo komt het altijd op hetzelfde neer. Ik heb er de nodige ervaring mee, maar toen heette het nog kandidatuur en licentie. Ook de hogescholen beschikken over die bindende maatregelen die worden opgelegd indien een student een te laag studierendement heeft.

De vraag die we ons eigenlijk moeten stellen, is: als alle onderwijsinstellingen beschikken over een systeem van studievoortgangsmaatregelen en tegelijkertijd de studieduur van de studenten toch blijft stijgen, is het bestaande systeem dan wel efficiënt en doeltreffend? De Vlor heeft geprobeerd daarop een antwoord te formuleren, net als wij, trouwens. Moeten we dat verstrengen? Waarschijnlijk, misschien. Al dan niet dwingend maken? Dat kan een deel van de oplossing zijn. Maar we moeten er ons ook van bewust zijn dat het niet altijd gaat om motivatie. Ik blik even terug op mijn eigen jaren aan de universiteit. Soms zijn er momenten waarbij het gaat over sociaaleconomische achtergrond, waarbij je het langer wilt spreiden omdat je werkt of op iemand past of een belangrijke taak opneemt in het gezin. Het is niet onbelangrijk om dat aspect mee te nemen. Daarnaast spelen ook de kwantiteit en kwaliteit van de begeleiding van de studenten een belangrijke rol.

Nog een klein beetje opzoekingswerk: als je kijkt naar de manier waarop de universiteiten daarover communiceren ten opzichte van de hogescholen, dan zie je dat de universiteiten eigenlijk een vrij gedetailleerd systeem van informatie geven aan hun potentiële studenten, terwijl je bij de meeste hogescholen al grondig moet zoeken om een goed overzicht en inzicht te krijgen in hoe het juist werkt.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. De passage in ons regeerakkoord is er uiteraard niet zomaar gekomen, maar wel omdat we in het kader van de studieduurverlenging en ook in het kader van de volgtijdelijkheid studenten ertoe willen aanmanen om alles in een juiste volgorde te volgen en ook af te werken. Met andere woorden – en dan kijk ik ook naar de docenten en lectoren hoger onderwijs – het is best aangenaam dat de studenten die uw les volgen de opbouwende onderdelen hebben gevolgd. En als studenten inderdaad almaar minder studiepunten opnemen en dan bepaalde onderdelen uitstellen, krijg je een langgerekt proces. Daarbij komt het moment waarop men vaststelt dat iets niet lukt, veel later te liggen, eventueel zelfs met uitputting van het leerkrediet, met alle gevolgen van dien.

Nu, die harde knip wordt voorgesteld alsof dat een hakmes is waarbij niets kan worden meegenomen, en ik betreur dat. Dat is helemaal niet zo. Zo kunnen wel degelijk een aantal studiepunten worden meegenomen, dus dat ventiel is er. Dat is toch iets wat ik betreur: dat er nergens wordt vermeld dat er dertig studiepunten kunnen worden meegenomen. Ik vind dat straf, ik vind dat feitelijk toch wat onrecht aandoend aan de realiteit.

Een tweede punt is dat het gaat over een goede oriëntatie en een snelle heroriëntatie. Dat zijn de twee belangrijke elementen in de totaliteit van het verhaal. Want als je leerkrediet op is, of je haalt een diploma en je bent al drie, vier jaar aan het studeren, dan is dat voor niemand goed. Moeten we zorgen dat we het juist afstellen? Ja, dat denk ik wel. Minister, ik ben blij dat u aangeeft dat u, op basis van dergelijk belangrijke beslissingen, die een impact hebben op studenten, datagedreven gaat kijken om die studie-efficiëntie in het hoger onderwijs inderdaad te verbeteren, zonder dat we daarbij nog meer druk leggen bij docenten en hogeronderwijsinstellingen. Ook voor de studenten creëren we dan duidelijkheid. Ik denk dat ze daar recht op hebben, en dat die maatregelen nodig zijn. Ik hoop dat iedereen het daar nog altijd over eens is. Ik maak nu wel even wat abstractie van corona, daar wil ik absoluut op wijzen.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Bedankt, voorzitter. Ik wil gewoon kort onderstrepen dat datagericht besturen echt prioritair is. De werkgroep die nu haar werk aan het doen is, en de resultaten die daaruit voortvloeien, zijn cruciaal. Als er betere instrumenten zijn dan een knip tussen een bachelor en een master, moeten we daar gewoon voor durven te kiezen. Studie-efficiëntie is broodnodig, daar zijn we het allemaal over eens. En de manier waarop is, voor mij dan toch, minder belangrijk, als we ons maar baseren op cijfers.

Collega De Gucht, ik wil u niet ontgoochelen, maar ik ben er wel van overtuigd dat er op donderdagnamiddag om vijf voor vier niet zoveel zesdejaars deze commissie aan het volgen zijn.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik denk dat we moeten kijken naar de doelstellingen: de studie-efficiëntie, de studieduur verkorten is volgens mij het belangrijkste. En de manier waarop dat gebeurt is daaraan ondergeschikt. Ik geef toe dat het soms voorgesteld wordt alsof die knip een harde knip is. Ik ben blij om te horen dat die toch niet zo hard is als soms wordt gezegd. Want het zou natuurlijk bijzonder jammer zijn mocht iemand vanwege één vak, dat misschien minder belangrijk is, toch tegengehouden worden. Dan ga je die studieduur natuurlijk met een jaar verlengen, wat helemaal niet de bedoeling is.

Ik heb nog een laatste opmerking. Het wordt soms ook vooropgesteld – daarom niet door mensen van hier in de commissie, voor alle duidelijkheid – dat dat komt omdat studenten misschien niet hard genoeg studeren of omdat ze het misschien niet aankunnen. Daarom zouden ze soms langer over hun opleiding doen. Maar er zijn ook heel wat studenten of jongeren die mantelzorger zijn. Dat mogen we zeker niet vergeten. Dat zijn mensen die voor hun zieke ouder, hun grootouder of hun broer of zus moeten zorgen. Dat kan dus ook. En dat zijn er vaak meer dan we zouden denken. Daarom is het inderdaad goed om de zaak objectief te bekijken, en om geen 'catch all'-maatregelen te nemen, maar maatregelen op maat, die tegemoetkomen aan de doelstelling: de studieduur efficiënter en korter maken, en er daarnaast voor zorgen dat zoveel mogelijk jongeren hun diploma kunnen halen.

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Wij van het Vlaams Belang zijn sterk voor de terugdringing van de flexibilisering in het hoger onderwijs, en voor een verstrenging wat betreft de studievoortgangsmaatregelen. Ik betwijfel of de knip tussen bachelor en master die in het regeerakkoord is opgenomen, effect zal hebben. Minister, wij willen vanuit onze fractie eerder inzetten op het verder bewaken van de instroom aan onze hogeronderwijsinstellingen door het systeem van

toelatingsproeven en bindende ijkingsproeven te verruimen, zoals ik in het verleden al heb aangehaald.

Dat voorstel van de Vlor is wel enigszins interessant, als je het bekijkt in periodes van 60 studiepunten, aangezien dat het standaardaantal is van een academiejaar. Blokken van 45 studiepunten inlassen lijkt mij dan ook eerder onlogisch. Eigenlijk keer je dan terug naar het jaarsysteem dat het hoger onderwijs vroeger kende.

Dat kan zeker wenselijk zijn voor de eerste bachelor omdat daarin vaak de basisvakken behandeld worden en er gemiddeld genomen ook veel minder keuzevakken zijn. Maar de vraag is of dat werkbaar is voor de tweede en derde bachelor, waar er vaak een wisselen is van academiejaar en waar er in veel richtingen meer keuzeopties zijn. Indien u dat enkel voor het eerste jaar, dus de eerste zestig studiepunten, zou doen, dan lijkt dat op een propedeuse.

Minister, misschien kunnen de mogelijkheden voor zo'n werking verder onderzocht worden.

De voorzitter: We hebben inmiddels zeven kijkers, die ik hartelijk welkom heet.

Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Ik heb hier niet zo veel aan toe te voegen. We hebben momenteel inderdaad zeven kijkers uit het zesde jaar secundair onderwijs, maar er zullen er ongetwijfeld nog veel bij komen. Gelukkig duurt deze commissie iets langer en kunnen de kijkcijfers dus alleen maar oplopen.

We staan nu voor het inventariseren van brede maatregelen, van brede mogelijkheden. Ik denk dat we het met zijn allen wel eens zijn over de te bereiken finaliteit. Over de weg daarnaartoe verschillen de meningen nogal eens, in functie van de effectiviteit en van de efficiëntie van maatregelen. Dat probeer ik zo goed mogelijk in kaart te brengen in die werkgroep. We proberen te objectiveren wat werkt, wat niet werkt, wat het best werkt. Maar ik denk wel dat we het allemaal eens zijn over de doelstelling die we uiteindelijk moeten bereiken, namelijk het verhogen van de studie-efficiëntie.

Ik zie een en ander ook als een soort viertrapsraket. De eerste trap is de keuze van de opleiding, van de studie die men gaat volgen in het hoger onderwijs op grond van de resultaten in het secundair onderwijs en het advies van de klassenraad. De tweede trap is de Columbusproef, waarin wordt nagegaan of de ambities en interesses wel overeenstemmen met de mogelijkheden. De derde trap is de vandaag verplichte maar nog altijd niet-bindende toelatingsproef, waaraan we wel een bindende remediëring willen koppelen. Die kan namelijk niet zomaar zonder gevolg zijn, zoals vandaag wel het geval is. De vierde trap is een snel heroriënteringstraject wanneer de student niet slaagt na een eerste evaluatieperiode. Dat is dus de viertrapsraket, waarbij we vooral wensen te werken op de twee laatste trappen ervan.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Dank u, minister. Ik denk dat we inderdaad allemaal, zoals u zelf zegt, dezelfde doelstelling beogen, namelijk ervoor zorgen dat studenten daar terechtkomen waar ze de beste mogelijkheden hebben om zichzelf ten volle te verwezenlijken. We moeten ervoor zorgen dat de studieduurverlenging inderdaad niet langer een thema is dat we hier bespreken.

Langs de andere kant denk ik dat we er in het hele verhaal, zelfs met die doelstelling in het achterhoofd, voor moeten zorgen dat we iedereen meehebben en dat we de juiste zaken in ogenschouw nemen. Maar ik ben ervan overtuigd dat

we daaruit raken en dat we er op een goede manier voor zullen zorgen dat dit opgelost raakt, of dat dit de volgende jaren in elk geval op een betere manier zal evolueren, dankzij die ijkingsproeven maar ook dankzij de juiste informatie. We moeten ervoor zorgen dat er een verschil is nadat men de eerste bachelor heeft afgerond. Die eerste bachelor was namelijk altijd al waar de schifting gebeurt. Als die schifting niet op de juiste manier gebeurt, dan kan dat wel eens fout lopen. We kijken uit naar de toekomst op dat vlak.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Hannelore Goeman aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over diversiteit in schoolhandboeken
– 1407 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): U hebt vanmorgen de nieuwe eindtermen in de tweede en derde graad secundair goedgekeurd. Daarmee wordt de lesinhoud voor verschillende vakken aangepast, wat betekent dat er een hele resem nieuwe handboeken moet worden geschreven. Een uitgelezen kans om ook aandacht te vragen voor het stereotiepe karakter van handboeken of examenvragen. Wie vandaag handboeken doorbladert, kan alleen vaststellen dat voorbeelden nog altijd overwegend vertrekken van clichés, stereotiepe, heteroseksuele relaties en stereotiepe Vlaamse namen, terwijl Vlaanderen intussen veel diverser geworden is.

Niet iedereen heeft een papa en een mama, sommigen hebben twee papa's of twee mama's, een pluspapa of plusmama. De tijd dat Jan en Piet knikkerden is ook allang voorbij. Intussen zijn er ook Samira's en Manzo's die zich op de speelplaats roeren. Het zijn niet alleen mama's die de was doen en papa's die auto's repareren. Ik zag onlangs nog een handboek waarin men stukken van zinnen aan elkaar moest koppelen. Het was heel duidelijk de bedoeling dat men 'ik ben een ridder' en 'ik red een prinses' koppelde, en 'ik ben een prinses' dan weer met 'ik wacht op mijn prins'. Dat is toch niet echt het beeld van een vrouw in de 21ste eeuw! Ik ben echt in staat om zelf mijn prins te gaan zoeken en te redden indien nodig.

Het kan nog erger. Ik zag ook voorbeelden van uitgesproken racisme in handboeken. Bij een invuloefening moest men kiezen tussen voltooid tegenwoordige en voltooid verleden tijd. Er stond: "een groepje negers ... vervoeg uitschelden ... de blanke jongen". In een vraagstuk zat een neger een pijp te roken bij zijn hut. Die beelden horen voor mij absoluut niet meer bij de 21ste eeuw en zijn bijzonder kwetsend voor bepaalde groepen.

Het is belangrijk dat alle leerlingen zich vertegenwoordigd voelen in ons onderwijs, ook in de voorbeelden die worden gebruikt in hand- en invulboeken. Op die manier geven we kinderen en jongeren die veel te weinig vertegenwoordigd worden in handboeken de bevestiging dat zij ook van belang zijn. Dat is een kwestie van respect.

Minister, u schrijft in de beleidsnota Onderwijs dat u het plan hebt om een ethische code op te maken over het gebruik en de ontwikkeling van invulhandboeken. We hebben het daar in het verleden al over gehad. U antwoordde op mijn vraag van 17 september 2020 dat u met de uitgeverijen, distributeurs en onderwijsverstrekkers overleg zou plegen over deze code. Een goede gelegenheid om ook de vraag naar diverse handboeken op te nemen met de sector.

Wat is de stand van zaken van de ontwikkeling van de ethische code rond invulhandboeken? Hebt u rond de tafel gezeten met de uitgeverijen, distributeurs en onderwijsverstrekkers? Zo ja, wat is de uitkomst van dit overleg? U hebt er gisteren al kort iets over gezegd, maar ik hoor het graag nog eens in detail.

Bent u bereid een duidelijk engagement op te nemen in deze ethische code om de diversiteit van onze samenleving een plaats te geven in deze handboeken zodat ze aangepast zijn aan de realiteit van de 21ste eeuw?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: In het regeerakkoord werd inderdaad opgenomen dat er een ethische code wordt opgesteld met de uitgeverijen, ontwikkelaars en onderwijsverstrekkers om afspraken te maken over de ontwikkeling en het gebruik van invulhandboeken en onderwijssoftware. Het begrip 'ethische code' zou natuurlijk veronderstellen dat men momenteel niet ethisch bezig is. Ik zou het dan ook iets positiever willen bejegenen en spreken over een kwaliteitsalliantie, een kwaliteitsalliantie met uitgeverijen en producenten allerhande. Ik heb een neutraal persoon gevraagd om daar werk van te maken. Ik heb vrij recent een overleg gehad met de Groep van Educatieve en Wetenschappelijke Uitgevers, de GEWU, en bij hen bestaat een absolute bereidheid om werk te maken van zo'n kwaliteitsalliantie.

Wat schuif ik naar voren qua doelstellingen? We hebben vijf doelstellingen. Eén, meer kwaliteit, vooral dan als het gaat over de invulboeken. Twee, de overstap naar een digitaal aanbod en dus minder papier, ook omwille van de ecologische voetafdruk en omdat papieren invulboeken niet meer hergebruikt kunnen worden, want ingevuld. Drie, het verhogen van de autonomie en de verantwoordelijkheid van de leerkracht: invulboeken geven enerzijds aanleiding tot gemakzucht en maken het anderzijds onmogelijk om van de paden af te wijken. We moeten stimuleren om zelf verantwoordelijkheid te nemen en om creatief om te gaan met de lesinhoud. We moeten creativiteit en verantwoordelijkheid stimuleren in hoofde van de leerkracht, wat de leerkracht in kwestie ook meer voldoening geeft. Vier, didactisch leermateriaal bundelen en de verhouding bepalen ten opzichte van de goede praktijken en het didactisch materiaal dat we hebben op KlasCement. Vijf, de rol van uitgeverijen verduidelijken ten opzichte van het kennis- en adviescentrum in het kader van de digisprong. Het kennis- en adviescentrum heeft een inhoudelijk en een technisch aspect en misschien zou ik die wel van elkaar willen scheiden.

Dat zijn de doelstellingen waarmee we aan de slag gaan. Het voorbereidende tracé, het aftasten, hebben we nu wel achter de rug. Nu ga ik de opdracht geven – ik moet het deze week nog formaliseren, maar het ligt klaar – aan een neutraal persoon om echt werk te maken van die kwaliteitsalliantie, met die vijf doelstellingen die ik vooropstel.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): Minister, die vijf doelstellingen van uw kwaliteitsalliantie, daar hebben wij absoluut geen probleem mee. Ik hoop inderdaad dat er goede afspraken gemaakt kunnen worden over de kwaliteit en het gebruik van invulboeken, over hoe die zoveel mogelijk beperkt kunnen worden, over hoe de uitgeverijen nog veel meer kunnen inzetten op het digitale medium, of over gedifferentieerd werken.

Maar mijn vraag van vandaag ging wel over iets helemaal anders, namelijk diversiteit in handboeken. Ik denk dat ik met mijn voorbeelden meer dan voldoende heb geïllustreerd dat dat echt nog een belangrijk aandachtspunt en zelfs pijnpunt is in ons onderwijs: veel van onze schoolboeken zijn totaal niet aangepast aan de huidige realiteit en diversiteit. En dus reken ik op u, als minister van Onderwijs,

die een belangrijke stem heeft als het gaat over alles wat met onderwijs te maken heeft, om het signaal te geven dat u dat belangrijk vindt en om toch minstens een oproep te doen bij uitgeverijen om bij het maken van handboeken – wat nu massaal gaat gebeuren – komaf te maken met die stereotiepe beeldvorming, en aandacht te hebben voor diversiteit in al zijn vormen, of het nu gaat over genderdiversiteit of de veelkleurige realiteit van onze maatschappij. Ik zou u toch willen vragen of u dat niet mee zou kunnen nemen in uw onderhandelingen als een belangrijk aandachtspunt, want dat is het alleszins voor ons.

De voorzitter: De heer De Gucht heeft het woord.

Jean-Jacques De Gucht (Open Vld): Minister, ik ben natuurlijk akkoord met de zaken die u naar voren brengt wat betreft uw kwaliteitsalliantie. De digitalisering zal ons heel veel mogelijkheden geven en zal nog een inhaalbeweging in de scholen nodig hebben om dat te verwezenlijken. Meer kwaliteit, het eerste dat u naar voren bracht, is heel belangrijk, maar kwaliteit is ook een juiste afspiegeling maken en de juiste waarden en normen meegeven. We hebben het in de vorige discussie ook gehad over de waarden en normen. Ik denk dat dat in dezen minstens even belangrijk is. Zelfs mevrouw Goeman zou perfect kunnen hebben gezegd dat zij zelf op zoek kan gaan naar haar prinses of dat de prins op zoek kan gaan naar zijn prins. Die diversiteit is uitzonderlijk belangrijk want kinderen nemen dat sowieso aan. De realiteit is dat je door die handboeken meegaat in de stereotypen. Ik merk dat zelf als ik met mijn kinderen spreek over allerlei dingen: een jongen kan bijvoorbeeld niet verliefd worden op een jongen, want daar kan je geen kindjes mee maken. We zouden ervan schrikken welk belang het onderwijs heeft voor een open en minder conservatieve blik op onze maatschappij. Ik vind dat elkeen zichzelf moet kunnen zijn en dat moet in het onderwijs duidelijk benadrukt worden.

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Collega Goeman, dank u wel voor uw vraag. Als we het over de ethische code hebben, moeten we weten dat die in oorsprong ontstaan is in het kader van armoedebestrijding. Vandaar die vijf focussen die de minister ons heeft toegelicht. Dat is voornamelijk in het kader van de armoedebestrijding. Desalniettemin is de vraag rond diversiteit wel heel belangrijk.

Ook hier wil ik aandacht vragen voor het evenwicht, zonder karikaturen te maken van het ene of het andere. In uw vraagstelling spreekt u over de stereotiepe heteroseksuele relatie. Dat is misschien stereotiep, maar vier vijfde van onze relaties zijn nog altijd heteroseksueel. U spreekt over stereotiepe Vlaamse namen, uiteraard, maar we wonen ook in Vlaanderen, dus heel veel van onze mensen kiezen uiteraard Vlaamse namen. De Vlaamse inwoners met allochtone 'roots' kunnen uiteraard voor andere namen kiezen, dat is absoluut geen probleem, maar het is wel logisch dat de Vlaamse namen hier overheersen. Dat om gewoon te zeggen dat men moet opletten dat het evenwicht bewaard blijft.

Wat de ridders en de prinsessen betreft: dat zijn termen uit sprookjes, dus laat ons die maar in de sprookjes houden.

Desalniettemin is het wel belangrijk om diversiteit in het vaandel te dragen, maar ook om diversiteit te koppelen aan burgerschap en identiteit waar we via gelijke rechten en plichten ieder in zijn eigenheid kunnen erkennen en zo ook respecteren en zo ook samenleven. De diversiteit mag er zijn en mag zeker gebruikt worden. Ik denk dat vele scholen dat doen. Er zijn heel veel prentenboeken, leesboeken en dergelijke over allerlei soorten diversiteit in ons Vlaanderenland. Het aanbod is er zeker. Mag het wat meer in de handboeken? Uiteraard. Maar de focus in de ethische code of de kwaliteitsalliantie is vooral in functie van de armoedebestrijding.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Ik vind het absoluut een interessante oefening. Mevrouw Goeman, ik vraag me af of u in de praktijk zou werken met quota en zeggen hoeveel van dit en hoeveel van dat? Ik vind dat een heel moeilijke discussie. Ik treed zeker mevrouw Krekels op dat vlak bij.

Ik heb natuurlijk ook met belangstelling kennisgenomen van die afspraken, die ethische code die minister Weyts zal afsluiten met de uitgeverijen, maar dan wel vanuit een ander oogpunt, namelijk de levensbeschouwelijke en ook politieke neutraliteit die van ons onderwijs wordt verwacht. Ik hoor die elementen niet terugkomen in de vijf punten die u noemt. Maar ik denk dat het toch heel belangrijk is dat ons onderwijs levensbeschouwelijk, maar ook politiek neutraal is. Er bereikte mij onlangs een voorbeeld uit Ternat, waar bij de argumentatieleer deze zin werd gebruikt: "Het Vlaams Belang is een racistische partij." Maar het gaat niet enkel over het Vlaams Belang, minister, ook uw partij of uw voorzitter wordt in het vizier genomen. In een handleiding voor het vak geschiedenis wordt Bart De Wever namelijk geassocieerd met Mussolini en wordt er verder ook gezegd dat rechtse leiders, zoals Bart De Wever, niet worden gehinderd door een gebrek aan kennis.

Minister, zult u met die ethische code ook afspraken maken met uitgeverijen om te voorkomen dat dit soort zaken nog terechtkomen in de leerboeken van onze kinderen? Ik dank u.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Collega, ik dank u voor uw vraag. Ik wil enkel aanduiden dat we ons beter baseren op wetenschappelijk onderzoek dan op kleine voorbeelden. Ik snap wel dat we ons daar soms op baseren, maar toch is het beter dat we ons baseren op wetenschappelijk onderzoek. Ik verwijs naar het Steunpunt Diversiteit & Leren uit Gent. Hun onderzoek uit 2006-2007 kreeg een vervolg in 2014. Er werd in de vorige legislatuur ook een charter ondertekend met de vorige minister van Onderwijs. Naar ik verneem, worden er nu verdere initiatieven genomen. Ik kan dat enkel toejuichen.

Het lijkt mij goed dat we ons baseren op wetenschappelijk onderzoek in plaats van op eigen bevindingen, die misschien zeer casuïstisch zijn. Ik kijk alvast uit naar welke stappen minister Weyts in dezen zal zetten.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Het debat slaat een andere richting in. Die kwaliteitsalliantie en de doelstelling – ik heb ze geschetst – zijn gerelateerd aan inhoud, in die zin dat er een referentie is naar kwaliteit. Maar het spreekt voor zich dat de handboeken, de software en de lesinhoud in lijn moeten zijn met mensenrechten, gelijkheid en non-discriminatie. Ik hoed er mij wel voor om alle handboeken inhoudelijk te gaan screenen, om na te gaan in welke mate in de sprookjes de prinsjes of prinsessen, in welke mate bepaalde stereotypen zouden spelen. Het is soms misschien net zinvol om te wijzen op stereotypen. Het belangrijkste is dat een en ander vervat zit in de eindtermen. Een van de eindtermen is bijvoorbeeld: "De leerlingen illustreren met historische en actuele voorbeelden vormen van onverdraagzaamheid, discriminatie en racisme."

We hebben gisteren nog de discussie gevoerd dat de manier waarop scholen en leerkrachten die eindtermen bereiken net tot hun autonomie behoort, ook als het gaat over de lesinhoud, de handboeken, de invulboeken die worden gehanteerd en geproduceerd. Het is in de eerste plaats aan de afnemers om die te beoordelen en om te beoordelen in welke mate zij in lijn liggen met de eindtermen en het leerplan dat is gebaseerd op die eindtermen. Dat lijkt mij toch de belangrijkste doelstelling. We moeten niet aan de afnemers – de leerkrachten en de scholen – zeggen hoe een en ander moet. We hebben deze voormiddag net gezegd dat de manier waarop

je de eindtermen bereikt, behoort tot de pedagogische vrijheid, maar ook tot de pedagogische verantwoordelijkheid. Dus ik hoed mij ervoor te gaan screenen enzovoort, want dan zit je snel in een soort van politiek vaarwater.

Maar om daar eens op terug te komen: ik denk dat die kwaliteitsalliantie wel iets ruimer gaat dan zuiver het verhaal rond de betaalbaarheid. Maar het is vooral ook de digitale sprong, de betere kwaliteit. Want ik ben het daar in globo wel mee eens: wat de kwaliteit betreft sprak men nog wel eens over sommige kwaliteitsarme schoolboeken. Ik ken dat begrip eigenlijk niet, kwaliteitsarm. Iets is goed of slecht. Daar moeten we wel een verbeteringstraject op inzetten, maar daar zien we ook de vaste wil en ambitie van de uitgevers om daaraan mee te werken. Dus ik denk dat we al goede basisstappen hebben gezet.

De voorzitter: Mevrouw Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): Ik kan het maar herhalen: voor ons zouden handboeken een afspiegeling moeten zijn van het Vlaanderen van de 21ste eeuw. Dat betekent natuurlijk dat je kijkt naar de wereld zoals die vandaag is, en die wereld bestaat inderdaad grotendeels uit heterokoppels, maar er zijn ook homokoppels, lesbische koppels. We hebben niet alleen meer Jan en Piet die rondlopen op de speelplaats. Ik vind dat al die vormen ook een plaats moeten vinden in handboeken. Dat is vandaag veel te weinig het geval. En dan heb ik het natuurlijk nog niet over de racistische en soms seksistische voorbeelden die er vandaag toch ook nog altijd instaan. Het is heel duidelijk: dat moet eruit.

Collega's, ik denk dat je echt niet mag onderschatten hoe belangrijk die handboeken zijn voor beeldvorming bij kinderen. Wat is normaal? In die zin is het echt belangrijk dat we afwijken van de stereotiepe beeldvorming die er vandaag nog altijd veel te vaak in staat. Ten tweede moeten kinderen zich ook herkennen in die handboeken, zodat ze op school ook het gevoel hebben dat ze erbij horen, dat ze zichzelf mogen zijn, ook al wijken ze af van wat nog al te vaak als de norm wordt gezien.

Ik ben het wel eens met wat de collega's zeggen over het feit dat we niet enkel op anekdotiek moeten voortgaan op dit soort onderwerpen. Wat ons betreft hebben we niet liever dan verder praktijkonderzoek naar hoe het precies staat met stereotiepe beeldvorming in handboeken. Maar ik heb al begrepen dat de minister daar niet meteen voor staat te springen. Ik kan dus alleen maar afsluiten dat ik ook in het algemeen op meer had gehoopt. Ik had gehoopt dat u vandaag een duidelijk standpunt zou innemen over het belang van hoe diversiteit een plaats krijgt in onze handboeken. U bent de minister van Onderwijs, ik ga ervan uit dat er toch naar u wordt geluisterd in het veld. U kunt dat perfect op tafel leggen in uw onderhandelingen met de uitgeverijen. In die zin hebt u wat mij betreft een hele grote kans gemist om een heel duidelijk signaal te sturen over het belang van diversiteit in schoolhandboeken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Brecht Warnez aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de aandacht voor studenten bij de coronamaatregelen in het recente advies van de expertengroep Psychologie en Corona
– 1431 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Bij mijn eerste vraag van de dag wil ik dan toch ook starten met een gedicht. Het is van een volledig anonieme dichter, maar het sluit wel passend aan bij de vraag.

Lanterfanten, flierefluiten.
Slordig omgaan met je duiten.
Een rommelig studentenkrot
wat klein met een gammel slot.
Feesten tot diep in de nacht.
Dronken thuis worden gebracht.
De volgende dag een kater.
Op college kom je "iets" later.

Het is mogelijk dat ik mij vergis, en dat niet alles op studenten van toepassing is, maar we willen het jullie graag teruggeven, wat uitzicht op het studentenleven. Want voor onze studenten is het een ongelooflijk lastige periode, minister, dat is geen nieuws. In het rapport van de Groep van Experts voor Managementstrategie van COVID-19 (GEMS) wordt dat nu bevestigd. Maar liefst 65 procent van de jongeren had het mentaal moeilijk tijdens de eerste coronagolf. Er wordt vermoed dat dat percentage op dit ogenblik nog groter is. De ad-hocgroep Psychologie en Corona vroeg daarom meer aandacht voor jongvolwassenen.

Experten wijzen op de nood aan studentenpsychologen – waar we het in deze commissie al over gehad hebben – maar wat ik absoluut nog eens wil onderstrepen is dat we op korte termijn die wachtlijsten bij de studentenpsychologen moeten wegwerken. Verder vragen ze ook een regeling rond het leerkrediet, en dat zullen we zeker en vast in een van de volgende commissievergaderingen nog bespreken.

Maar ik wil het hebben over twee andere aspecten waarop de experten wijzen: de financiële zorgen en het gebrek aan sociaal contact bij studenten.

Er wordt gepleit voor een zogenaamde alternatieve studentenbubbel. Dat idee is niet nieuw. Zo gaf motivatiepsycholoog, professor Maarten Vansteenkiste, in het najaar reeds aan dat we naast onze gezinsbubbel misschien ook een studentenbubbel zouden kunnen toestaan. Studenten die op kot zitten, zouden dan, samen met hun kotgenoten of andere studenten, een bubbel kunnen vormen.

De experts stellen voor dat studenten die een beroep willen doen op zo'n studentenbubbel een soort sociaal contract moeten ondertekenen. Naar een andere bubbel overstappen kan dan enkel na een negatieve coronatest. De onderzoekers vragen logischerwijs dan ook dat de jongeren eenvoudig en goedkoop toegang krijgen tot testcentra.

Verder pleiten de psychologen uit de expertengroep ook om in mogelijkheden te voorzien om sociaal contact te organiseren op de campus.

Het is belangrijk, minister, dat we ons voorbereiden op het moment dat u samen met de instellingen, virologen en studenten beslist om in het hoger onderwijs af te stappen van code rood. Het voorzien van randvoorwaarden om sociaal contact tussen studenten mogelijk te maken, is cruciaal bij uw strategie in het hoger onderwijs. We moeten onze studenten meer perspectief kunnen aanbieden.

Ondertussen moeten we hen ook op financieel vlak ontzorgen. In de commissie Binnenlands Bestuur van 8 december beantwoordde minister Somers mijn vraag positief om samen met u na te gaan hoe we OCMW's dichter bij de studenten kunnen brengen. Hij zou hiervoor met u contact opnemen.

Ondersteunt u de mogelijkheid om studentenbubbels te voorzien? Hoe belangrijk vindt u die in uw strategie inzake de coronamaatregelen in het hoger onderwijs?

Over welke maatregelen om sociaal contact tussen studenten op de campus mogelijk te maken, op korte of middellange termijn, spreekt u met de hogeronderwijsinstellingen? Ziet u creatieve mogelijkheden die de draaiboeken voor het hoger onderwijs in die zin zullen wijzigen?

Welke concrete randvoorwaarden en maatregelen ziet u om studenten meer perspectief te kunnen bieden, in het bijzonder op het vlak van sociaal contact?

Heeft minister Somers reeds contact met u opgenomen om OCMW's dichter bij de studenten te brengen die het financieel moeilijk hebben?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: De examenperiode zit er bijna op. Ik denk dat het een verschrikkelijke periode was voor studenten. We kampen allemaal wel met de gevolgen van de coronacrisis, maar én corona én examens, dat wens je niemand toe. Ik hoop dus dat we de studenten wat perspectief kunnen bieden.

Ik wil op dat vlak een afspraak maken, die ik heb afgetoetst bij de virologen, die natuurlijk wel wat beducht en terughoudend zijn ten aanzien van extra mogelijkheden voor studenten, zeker op sociaal vlak. Maar ik vind dat we ons moeten engageren om te stellen dat we elkaar nog dit academiejaar terugzien op de campus. Dat is onze vaste overtuiging. Een mogelijk kantelmoment is waarschijnlijk de periode van de paasvakantie. Dat is waar we op mikken, met de rotsvaste overtuiging: we zien elkaar terug op de campus.

In dat kader houden we steeds de vinger aan de pols met de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR), de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) en natuurlijk ook met de studenten zelf en hun vertegenwoordiging, namelijk de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS). Op dit eigenste moment is er overleg aan de gang met de VLIR en de VLHORA over coronagerelateerde zaken, zoals de stages, de vaccinatiestrategie, het leerkrediet en andere prangende vragen die leven bij studenten. We willen daarop een praktisch, pragmatisch antwoord formuleren.

De expertengroep Psychologie & Corona formuleerde het voorstel van die kotbubbel. Ik wil die bal zeker opnemen. We waren daar eigenlijk al mee bezig met de VVS. We hebben gisteren nog samengezeten met de VVS en met de studentenkoepels om dat idee eens af te toetsen en een concreet voorstel ter zake te doen of te bekijken wat de krijtlijnen daarvan zouden kunnen zijn. De eerste reactie was dat dit eigenlijk maar voor een beperkte groep van studenten van nut zou zijn. We zullen echter wel proberen erop door te gaan.

Zoals u weet, zijn de huidige coronamaatregelen sterk geënt op de klassieke familiale situatie van een huishouden. Er is weinig rekening gehouden met bijvoorbeeld kotstudenten of tieners op internaat. We weten dat corona er zwaar op inhakt, zeker in combinatie met isolatie, eenzaamheid en mentale gezondheid. Die laatste wordt ernstig aangetast. We willen daarom regels op maat van studenten uitwerken en hen een positief perspectief aanbieden. De VVS en anderen hebben wel gevraagd om hen nog wat tijd te geven om zich te buigen over de krijtlijnen die we geschetst hebben, samen met de virologen, inzake de kotbubbel.

Collega Somers heeft me nog niet aangesproken over het financiële luik, maar de essentiële taak daar ligt bij de studentenvoorzieningen (stuvo's) en die hebben we echt serieus ondersteund. Jaarlijks krijgen ze ongeveer 55 miljoen euro. We hebben daar 10 miljoen euro bij gedaan om extra ondersteuning te bieden aan de studenten. We werken met de stuvo's omdat de studenten zo zelf aan het stuur zitten. Ze zitten in het beheer, ze zitten mee aan tafel. Ze kunnen er mee voor zorgen – we gaan niet elk factuurtje checken – en erop toezien dat de extra

middelen gespendeerd worden voor de ondersteuning en het welzijn van studenten.

Het is niet zo dat de OCMW's onbekend zijn met studenten en hogeronderwijsinstellingen. De OCMW's en de diensten voor studentenvoorzieningen kennen elkaar goed en hebben al een jarenlange samenwerking. Er wordt ook al samengewerkt op het niveau van de VLIR en de VLHORA. Zo wordt een vertegenwoordiger van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) systematisch uitgenodigd in de gezamenlijke werkgroep van VLIR en VLHORA rond het sociaal statuut.

Al jaren zijn er ook contacten met de programmatorische federale overheidsdienst Maatschappelijke Integratie.

De stuvo's beheren ook samen de website 'centen voor studenten'. Die zouden we wat meer kunnen promoten. Op deze website wordt veel aandacht besteed aan ondersteuning en het thema leefloon.

Tot slot wijs ik op de bijkomende opdracht die ik gaf aan het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO) met betrekking tot het studentenwelzijn. We zijn gestart met een groot onderzoek naar het welbevinden van studenten omdat we geen Vlaanderenbrede data hadden. Daaraan gekoppeld hebben we het SIHO de opdracht gegeven om een digitaal platform uit te werken rond welzijn bij studenten, zoals: waar kan ik heen, wat is er ter beschikking aan informatie, en een fysieke vertaling daarvan. In zes studentensteden komen er lokale verbindingsofficieren met de taak om rond het welzijn van studenten te werken en door te verwijzen. Over alle grenzen heen – van universiteiten, hogescholen en netten – kunnen studenten terecht bij de verbindingsofficieren met al hun vragen rond welzijn en welbevinden. Dat zijn goede stappen vooruit, zeker ook met het online e-healthaanbod dat ze gaan ontwikkelen vanuit het studentenperspectief.

We hebben nog een bijkomend initiatief met de studenten, namelijk het Student Platform Corona. Dat is zowel een website als een Facebookadres. Het wordt een platform voor studenten met alle mogelijke vragen over corona, met webinars en live interviews met virologen. We willen daarmee een studentengemeenschap vormen rond corona. Ze kunnen elkaar ontmoeten en al hun vragen stellen, maar even goed suggesties doen rond hun welzijn en de aanpak van de coronacrisis.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Wat de OCMW's betreft, ga ik niet helemaal akkoord, minister, in die zin dat ik niet helemaal geloof dat elke kleine gemeente zo nauw in contact staat met de instellingen, maar u had het misschien over de grotere steden en OCMW's, waar zij mee in contact komen.

Wat het sociaal contact betreft, begrijp ik dat de virologen wat beducht zijn en dat hun advies natuurlijk primordiaal is, maar het is wel heel belangrijk dat u en wij aangeven dat er gezocht wordt naar oplossingen. We moeten tonen dat die algemene maatregelen vertaald zullen worden voor studenten. We moeten tonen dat er verschillende pistes zijn en dat de verschillende mogelijkheden worden onderzocht, zoals die studentenbubbels, om zo snel mogelijk iets mogelijk te maken.

Die creatieve mogelijkheden, zoals die studentenbubbel, u zegt dat u daar nu over gaat praten, maar ik denk dat het echt belangrijk is om zo snel mogelijk mee te geven dat we dat willen, als het kan, en onder welke voorwaarden. Wanneer zult u die piste met randvoorwaarden kunnen communiceren aan studenten, zodat ze toch een beetje licht aan het eind van de tunnel zien?

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, ik denk dat we allemaal worstelen met en heel veel begrip hebben voor onze studenten, niet het minste onze eerstejaars, die niet alleen een raar zesde jaar hebben gehad en op een rare manier een studiekeuze hebben gemaakt, maar in dat studentenmilieu ook nog niet echt contact hebben gehad met hun medestudenten. We moeten daar heel veel begrip voor hebben, maar de vraag is: wat doe je daaraan?

Ik zou niets liever hebben, collega's, dan te kunnen zeggen: 'Corona mag niet rondlopen in het studentenmilieu en studenten mogen fysiek naar de les gaan.' En als we daar de meerderheid van de virologen voor vinden, dan moeten we dat direct doen. Sommigen willen het laten uitschijnen alsof het beleid, wij hier in het parlement en in de regering, zou zeggen dat studenten niet samen in een aula mogen zitten, ook al zou dat wel kunnen. Maar dat is natuurlijk niet zo. En ik vind het belangrijk om dat mee te geven. Het perspectief van 'wanneer kan het studentenleven terug hernemen, het studentikoze in de aula?' is niet voor morgen. Ik denk dat we daar eerlijk in moeten zijn, aangezien studenten jongvolwassenen zijn. Samen met de minister hoop ik, zoals jullie allemaal, dat er na de paasvakantie een kentering is en dat we dan kunnen zeggen: 'Samen op de campus zijn, dat kan nu effectief.'

De andere maatregelen die we nemen – en de minister heeft er een plejade aan opgesomd – … als ik student was, dan zou ik zeggen: 'Minister, dat is allemaal tof, maar dat wil ik niet. Ik wil samen met mijn studiegenoten in die aula kunnen zitten.' Dat is waar, maar ik denk dat we daarin eerlijk moeten zijn. We moeten tegen studenten zeggen dat dat nu niet gaat, hoe graag ik het ook zou willen. Ik zou niets liever hebben dan hier in het parlement een decreet te stemmen dat corona weg is in studentengemeenschappen. En dus vraag ik inderdaad, minister, om in nauw overleg te blijven – en ik rond af – met de studentenverenigingen en de instellingen hoger onderwijs, opdat zeer duidelijk gecommuniceerd zou worden over de examens en de vakken en over waar ze terechtkunnen, zodat daar toch al geen twijfels over bestaan.

De voorzitter: De heer Goeman heeft het woord.

Hannelore Goeman (sp·a): We kunnen het niet genoeg herhalen. De studenten hebben het deze week nog eens laten weten: ze zitten erdoor. Ik denk dat het voor veel studenten echt te veel is geweest, na een moeilijk semester waarin alles wat het studentenleven leuk maakt, is weggevallen. Een aantal studenten hebben de binnenkant van een aula nog niet gezien en hebben al hun lessen via Zoom moeten volgen. Nu komen dan nog eens de bikkelharde examens en zitten studenten urenlang alleen op hun kamer te studeren om dan in het beste geval nog wat medestudenten te zien als ze hun examen gaan afleggen. Dat is eigenlijk onmenselijk.

We zien ook dat veel studenten afhaken en dat ze het zo zeer niet meer zien zitten dat ze ook niet deelnemen aan hun examens. Vandaag is er een grote groep die in stilte aan het lijden is en de weg niet vindt naar wat er bestaat aan hulp. Dat is het signaal dat ik krijg van de contacten die ik heb bij de stuvo's.

Minister, ik vrees dat de antennes daar in eerste instantie niet echt iets aan gaan veranderen. Daarom wilde ik de idee op tafel leggen of er geen operatie kan worden opgezet om de studenten proactief te contacteren. Men kan dan bijvoorbeeld studenten die niet zijn komen opdagen voor een van hun examens, wat meestal toch een indicatie is van het feit dat er een probleem is, opbellen, gewoon om eens te vragen of alles goed gaat en of men iets kan doen. We mogen niet overschatten hoe belangrijk het is dat mensen daarnaar vragen en dat men zijn hart eens kan luchten. Dat is bovendien een gelegenheid om eens te wijzen op wat er bestaat aan hulp, zowel financieel als mentaal of gewoon om door te verwijzen naar professionele hulp. Gaat dat alles oplossen? Neen, natuurlijk niet, maar het

moment is wel gekomen om ons proactiever op te stellen als we willen dat er geen groep studenten is die compleet crasht. Ik krijg dan vaak de reactie dat dit compleet onhaalbaar is, zeker in grote instellingen. Maar we gaan echt door de grootste crisis sinds Wereldoorlog II. Het probleem is super acuut. Steek toch alstublieft de koppen bij elkaar om te kijken hoe men binnen instellingen, vertrekkende vanuit de stuvo's, met docenten, met assistenten, met administratief personeel, zo een operatie op poten gezet krijgt. Het zou natuurlijk ook altijd helpen, minister, als er extra middelen worden vrijgemaakt voor de stuvo's om dat te organiseren, of dat er een duidelijk signaal wordt gegeven dat dat initiatief dringend moet worden genomen voor al die studenten die van de radar zijn verdwenen. Ik hoor graag uw reactie.

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): Ik ga niet herhalen wat mijn voorgangers al hebben gezegd. Ik denk dat het duidelijk is dat iedereen zich heel erg veel zorgen maakt over de studenten. Dat is een groep die we niet vergeten, maar het is duidelijk dat zij heel hard lijden onder wat er gebeurt. Natuurlijk zijn er nog groepen die er heel hard onder lijden. Telkens ik dat zeg, komen andere groepen zeggen: 'En wij dan?' Dat klopt ook wel, maar ik denk dat er een heel groot verschil is, als je afziet als beroepsgroep maar je als collega's even je hart kunt luchten en eens kunt afspreken om te gaan wandelen, met wat de studenten nu meemaken.

Minister, we volgen u erin dat we daar op korte termijn waarschijnlijk heel weinig aan kunnen doen. Ik ben ook de eerste om te zeggen dat we de experten voor een stuk moeten volgen. Er is geen enkele expert die zegt dat de studenten naar de campus kunnen komen. Dat zal niet gebeuren en dat is ook niet opportuun. Het is wel belangrijk als we perspectief geven, dat we dat ook echt kunnen doen. Ik weet wel dat het virus onvoorspelbaar is, maar als u zegt dat de paasvakantie voor u belangrijk is, dan wil ik dat wel geloven, maar dan hoop ik, mochten er toch ontwikkelingen zijn op het vlak van het virus die we liever niet hebben, dat er mogelijkheden zijn dat studenten buiten wat meer kunnen doen dan nu het geval is, in bubbels of kleine groepjes. Ik hoop toch dat u op dat vlak naar creatieve oplossingen zoekt. Het is natuurlijk niet aan u om dat alleen te doen, ook de hogescholen en universiteiten moeten daar zelf mee aan de slag om te kijken wat wel of niet mogelijk is.

Minister, er zijn zaken waar we weinig of niets aan kunnen doen. Het virus circuleert heel erg en de aula's volstoppen met studenten, zal nu niet lukken, maar wat betreft financiële ondersteuning kunnen we wel inspanningen leveren. Ik steun wat u zegt. Ik denk dat het goed is dat de sociale diensten van de universiteiten en de hogescholen daar een eerste rol in hebben, zij moeten een eerste aanspreekpunt zijn. Het zou wel goed zijn dat zij met de OCMW's in kwestie contact opnemen om te kijken of sommige studenten niet meer kunnen krijgen dan ze nu hebben, vooral omdat we nu een nieuwe groep van armen hebben. Hoe groot die groep is, weten we niet, maar het is wel een nieuwe groep die de traditionele kanalen daarrond niet vindt.

Ik heb nog een laatste vraag, maar ik veronderstel dat u daar vandaag niet op zult antwoorden, namelijk de vraag van collega Warnez om wat perspectief te geven wat betreft het leerkrediet. Als mensen wegens corona examens niet hebben kunnen afleggen, slecht hebben kunnen studeren of bepaalde examens slecht hebben gedaan, lijkt het me verstandig om hen een stukje van het leerkrediet terug te geven, niet blind, niet alles, maar misschien 20 studiepunten zoals vorig jaar. Ik hoop dat u op dat vlak wat coulant zult zijn en misschien al een tipje van de sluier kunt oplichten wat u op dat vlak van plan bent.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Wat ik heel dikwijls krijg, is in eerste instantie de frustratie om het gebrek aan aandacht. Men zegt dan dat alle aandacht naar het leerplichtonderwijs gaat. Ik moet ook erkennen dat wanneer ik communiceer over maatregelen die we nemen in het brede onderwijsveld, inclusief bijvoorbeeld het hoger onderwijs, de volledige media-aandacht eenzijdig focust op het leerplichtonderwijs, het secundair onderwijs en het basisonderwijs, en dat er bijna niets overblijft voor het hoger onderwijs. Ik heb zondag nog gecommuniceerd over het hoger onderwijs. Om maar iets te zeggen: we hebben ook duizend laptops bezorgd aan de universiteiten om ervoor te zorgen dat we diegenen die op dat vlak moeilijkheden ondervonden, konden ondersteunen. Daarover heb je ook nooit iets gehoord. Dat is een grote frustratie. En ten tweede, naast de grote roep naar aandacht, is er een grote roep naar datgene wat we hen moeilijk kunnen geven, namelijk sociaal contact. Dat is vooral wat zij wensen en ze wensen ook een perspectief daarop. Ik zou kunnen zeggen dat ik dat met nagenoeg onmiddellijke ingang zou willen realiseren, maar dan word je natuurlijk neergeknuppeld door de virologen.

Er wordt ook gezegd dat de VLIR en de VLHORA op dat vlak perspectief moeten geven. Maar zij zijn natuurlijk ook gebonden door dat virologische kader waarbinnen we ons bewegen. We trekken en duwen ook wel achter de schermen om daar wat beweging en perspectief in te krijgen. We zijn nu, via de discussie rond de kotbubbel, wat vooruit geraakt. Ook de scope van de werkzaamheden is nu wat ruimer, waarbij we ook spreken over stille studeerplekken en dergelijke. Ik zie de kotbubbel ook ruimer dan enkel het kot. Want als je als student de keuze maakt om je kot te beschouwen als je kernhuishouden, in plaats van je familie als je thuis bent, kun je je net als een familie ook buitenshuis begeven in groep. Als je die keuze maakt, kun je dezelfde activiteiten doen en heb je dezelfde mogelijkheden als een familie, als een kernhuishouden. Maar dat vergt wel wat registratie en afstemming met andere overheden. We zijn daar nu wel al een tijdje rond bezig. Ik hoop dat we daar met z'n allen wat perspectief kunnen bieden, zodat we die neerslachtigheid kunnen doorbreken, met enkele initiatieven.

Mevrouw Goeman, het is ongetwijfeld goedbedoeld, we zouden de studentenvoorzieningen kunnen vragen om ter zake wat initiatieven te nemen, maar ik weet niet of ze aan datatsets met telefoonnummers zouden kunnen geraken en dan is er nog heel de privacywetgeving. Maar goed, samen met de VLIR en de VLHORA, de Vlaamse Vereniging van Studenten, en naargelang het onderwerp, ook met de studentenkoepels, proberen we wel concrete lichtpuntjes uit te werken zodat we toch wat meer perspectief kunnen geven aan de studenten. Ik hoop dat voor velen de examens er al op zitten. Dat is misschien toch een momentje van wat opluchting. Ik hoop vooral dat we er concreet in slagen om die neerslachtigheid te doorbreken met concrete lichtpuntjes die we nu samen uitwerken.

De voorzitter: De heer Warnez heeft het woord.

Brecht Warnez (CD&V): Minister, collega's, we willen duidelijk allemaal hetzelfde: die studenten zo snel mogelijk weer perspectief geven en een veilig studentenleven laten beleven. De erkenning voor de specifieke situatie en moeilijkheden van de studenten is daarbij heel belangrijk. We moeten tonen dat er oplossingen worden gezocht. Welke die oplossingen zijn – u noemt de paasvakantie, minister – wel, dat is onze eerste opdracht, en de uwe in de eerste plaats, om op korte termijn die studenten de randvoorwaarden te tonen over hoe wij hen na de paasvakantie opnieuw op school of op campus willen zien. Dat zijn de lichtpuntjes. Ik kijk ernaar uit.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Kathleen Krekels aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de impact van de lockdownperiodes op het bewegen op school
– 1448 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over een extra opleiding tot leerkracht lichamelijke opvoeding
– 1457 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Kristof Slagmulder aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de gevolgen van de coronacrisis op de stages van studenten lichamelijke opvoeding
– 1470 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Het gaat over bewegen. Voldoende bewegen is nodig om fysiek en mentaal gezond, fit en vrolijk te blijven. Daarom werken ook scholen aan een kwaliteitsvol bewegingsbeleid om gezondheidsdoelstellingen en plezierbeleving tijdens het bewegen te realiseren. De organisatie Moev, wat staat voor Motivatie, Ondersteuning, Expertise, Vernieuwing, in het kader van beweging, ondersteunt de scholen daarmee.

Maar in tijden van de coronapandemie komt bewegen en sporten onder druk te staan. De turnles of de sportclub maakt plaats voor slechte sedentaire routines door de opeenvolgende lockdowns. Dat gebrek aan beweging baart experts uiteraard zorgen. Zij berichtten daarover onder meer in het Nieuwsblad en de Gazet van Antwerpen op maandag 18 januari.

Daaromtrent heb ik de volgende vragen, minister. In welke mate bent u op de hoogte van hoe scholen omgaan met beweging tijdens corona? Hebt u hier zicht op, zijn er goede praktijken die u kent en die gedeeld kunnen worden? Plant u maatregelen of initiatieven om de negatieve impact op beweging tijdens de pandemie bij jongeren te minimaliseren? Welke initiatieven plant u te nemen om na de coronapandemie de door de lockdown aangeleerde slechte gewoontes van het zitten weg te werken?

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Collega's, de Bond voor Lichamelijke Opvoeding (BVLO) pleit voor een extra opleiding voor leerkrachten lichamelijke opvoeding in spe. Ze houden eigenlijk een pleidooi omdat ze merken dat de coronacrisis ook bij de studenten een impact heeft, en dat ze zich niet genoeg kunnen ontwikkelen in functie van het geven van sportlessen. Uiteraard zijn de lockdowns, maar ook het sluiten van de sporthallen daar een reden van. Ik hoef u dat niet uit te leggen, als minister van Sport.

Door de sluiting van deze sporthallen krijgen sportstudenten niet meer de mogelijkheid om in groep te sporten, hun kwaliteiten voor sportlessen te verrijken en de basisprincipes binnen sportlessen te beoefenen. Bijkomend krijgen sommige stagiairs te kampen met een beperkte stage aangezien vele sportlessen niet mogen plaatsvinden, en een aantal sporten ook niet meer kunnen gebeuren.

De keuzes voor de lockdown en het sluiten van de sporthallen in functie van de gezondheid begrijpt iedereen. Ik breng dat toch nog eens onder de aandacht. Daarnaast dient echter ook de kwaliteit van ons onderwijs behouden te blijven, willen we de achterstand bij leerlingen en studenten zoveel mogelijk beperken, ook wat de fysieke activiteiten betreft. Minister, daarom besliste u om zomerscholen te organiseren voor leerlingen van het lager en secundair onderwijs. De BVLO stelt nu de vraag of er in de zomer geen extra opleidingen kunnen worden georganiseerd voor turnleerkrachten in spe om hun achterstand in praktijkervaring weg te werken.

Minister, zijn er duidelijke signalen die aantonen dat de coronacrisis zorgt voor een daling bij toekomstige turnleerkrachten van de kennis van de basisprincipes en praktijkervaring bij sport? Welke oplossingen ziet u nog extra voor het aangehaalde probleem? Acht u een zomerschool voor turnleerkrachten in spe een mogelijkheid om de praktijkachterstand op te lossen, of desgevallend die leerkrachten ook in te zetten bij die zomerscholen, om daar beweging mee aan te zwengelen? Ik dank u.

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Minister, mijn vragen sluiten naadloos aan bij die van collega Daniëls. In een normaal jaar kunnen studenten lichamelijke opvoeding praktijkervaring opdoen in sporthallen enzoverder, en via stages bij organisaties die in sportdagen voor scholen voorzien. Maar die sector ligt momenteel ook zo goed als plat, gezien de restricties op extra murosactiviteiten.

Het risico bestaat nu dat toekomstige turnleraars de basisprincipes onvoldoende zullen kennen doordat ze geen of te weinig stages kunnen volgen. De vrees bestaat dus dat dit langetermijngevolgen zal hebben voor de kwaliteit van de praktijklessen van turnleraars.

Ik heb vanuit de Vlaams Belangfractie de volgende vragen. Minister, hoe evalueert u de huidige situatie voor studenten lichamelijke opvoeding? Hebt u gelijkaardige signalen opgevangen vanwege de hogescholen en universiteiten omtrent de stages van deze studenten? Welke stappen zult u ondernemen, zodat toekomstige turnleraars alsnog voldoende praktijkervaring kunnen opdoen? Zullen er bijvoorbeeld, zoals gesuggereerd door de BVLO, zomerscholen voor toekomstige turnleraars georganiseerd worden?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Zowel als minister van Onderwijs als als minister van Sport ben ik het met u eens dat het ongelooflijk belangrijk is om leerlingen en studenten in beweging te houden, te laten sporten. Daarom heb ik met een aantal collega's van de Vlaamse Regering gewerkt aan een omzendbrief die toelaat dat scholen voor hun activiteiten gebruikmaken van de sportinfrastructuur van lokale besturen en scholen in de buurt van de schoolomgeving. Daarover bestond namelijk nogal wat onduidelijkheid. Sommige lokale besturen hadden de coronabeperkingen nogal strikt geïnterpreteerd en gingen zelfs over tot het sluiten van hun lokale sportinfrastructuur, ook voor schoolse activiteiten. We hebben daarom moeten duiden via een omzendbrief dat, wanneer lokale infrastructuur wordt opengesteld voor scholen, die op dat moment beschouwd moet worden als tijdelijk deel uitmakend van schoolse infrastructuur. Er waren zelfs lokale besturen die ingrepen op de verplaatsing van groepen van leerlingen naar die sportinfrastructuur. Er werd ook opgetreden tegen groepen van leerlingen die buiten de schoolmuren gingen sporten. Na die omzendbrief heb ik hier geen klachten meer over ontvangen.

Basis- en secundaire scholen kregen eerder al richtlijnen over hoe ze lessen lichamelijke opvoeding in veilige omstandigheden kunnen organiseren. Deze richtlijnen en de omzendbrief zijn terug te vinden via de website onderwijs.vlaanderen.be. Na

wat doorklikken, kom je terecht op het luik 'Informatie voor scholen' met daarin het onderdeel 'Hoe organiseer je lessen lichamelijke opvoeding'.

Het is natuurlijk niet mogelijk om per sporttak uit te tekenen wat al dan niet kan. Dat is niet mijn taak. Daarvoor zijn er de pedagogische begeleidingsdiensten en experten zoals de BVLO die scholen daarin kunnen ondersteunen. Scholen die daar vragen over hebben, kunnen dus terecht bij hun pedagogische begeleidingsdienst of de BVLO. Ik hoor dat er effectief adviesvragen gesteld worden en goed opgevolgd worden, waarvoor ik mijn oprechte dank wil uitspreken.

Toch ben ik, net zoals de vraagstellers, wat bekommerd over het voldoende bewegen en sporten. Ik roep daarom op tot creativiteit. Bewegen hoeft niet beperkt te zijn tot de uren lichamelijke opvoeding. Ik zie heel veel creatieve pistes en prachtige initiatieven om in te zetten op bewegingsbeleid. Dat kan bijvoorbeeld door bewegingstussendoortjes, samen met de klas. Ik kijk met veel plezier naar mijn dochter in het vijfde leerjaar, die drie keer per week met haar klas gaat lopen. Daar wordt dus tijd voor vrijgemaakt en ik denk dat iedereen dat wel kan appreciëren. Daarvoor bestaat ook MOEV, dat concrete suggesties en goede praktijken aanreikt, evenals webinars met experten. Ik nodig jullie uit om de website van MOEV te bezoeken, met initiatieven om ervoor te zorgen dat mensen in beweging blijven.

Het lijkt me ook een mooie win-win indien toekomstige leerkrachten lichamelijke opvoeding daarvoor zouden kunnen worden ingeschakeld. De crisis wordt ook aangewend om te leren hoe doelen, verbonden aan lessen lichamelijke opvoeding, nog anders kunnen worden bereikt. Dat is dan een positief gevolg.

We hebben in onze draaiboeken verzekerd dat stagiairs ook in deze periode een plek kunnen vinden op school. Wel moet er natuurlijk over gewaakt worden dat zowel de gezondheid van studenten als die van kinderen en jongeren en van ander onderwijspersoneel, wordt bewaakt. Daarom moet er altijd een lokale risicoanalyse worden uitgevoerd.

In de opleidingen voor leerkrachten lichamelijke opvoeding moeten specifieke technieken natuurlijk voldoende kunnen worden ingeoefend. Daarom is het ook in code rood toegestaan om een beperkt aantal lessen of practica op de campus van de hogeschool of universiteit te organiseren. Die vallen dus onder de regelgeving voor de practica.

Ook voor de opleidingen met een sportcomponent werden richtlijnen meegegeven.

Samen met jullie hoop ik dat we van deze epidemie zo snel mogelijk verlost geraken. Studenten moeten immers in groep technieken en bepaalde opleidingsdoelen kunnen oefenen. Ik roep de opleiders van leerkrachten lichamelijke opvoeding op om onderling goede praktijken te blijven uitwisselen en stil te staan bij mogelijke alternatieven. Ik sta hierbij steeds open voor suggesties zoals hen inschakelen in de zomerscholen, op voorwaarde dat ze zelf voldoende geschoold zijn. Dat zou opnieuw een perspectief kunnen zijn.

De zomerscholen bieden een combinatie van lesinhoud en sport en spel. Daar kunnen we misschien een brug slaan. Ik sta zeker open voor uw suggesties en concrete voorstellen.

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Minister, naar aanleiding van de vraag om uitleg die vandaag geagendeerd stond, werd ik gecontacteerd door de Scholierenkoepel. Ze kaartten aan dat ze het belangrijk vonden dat dit onderwerp vandaag besproken werd, omdat ze ook bericht krijgen van de leerlingen dat nu er weinig of minder

lesuren op de school zijn, het vaak die uren zijn die geschrapt worden. In hun ogen kunnen ze die uren het best inzetten op het welbevinden en welzijn van scholieren zowel fysiek als mentaal. Dat signaal willen ze u graag meegeven. Via deze weg is het bij u dus terechtgekomen. Het is echt heel belangrijk en het leeft onder de studenten.

U sprak over de Bond Lichamelijke Opvoeding en de pedagogische begeleiding om de scholen te ondersteunen. U sprak ook over MOEV. Zij maken de verbinding tussen sport en onderwijs. Ze proberen de balans te stimuleren tussen zitten en staan, bewegen en sporten. Dat gaat eigenlijk heel breed. Dat gaat ook over inzetten op bewegingsvriendelijke speelplaatsen, op de juiste sportinfrastructuur en op actieve verplaatsingen.

Heeft MOEV in deze coronaperiode voldoende zijn werking kunnen verderzetten? Is er tussen u en hen een korte lijn om flexibel om te gaan met nieuwe uitdagingen? Hoe ziet u de verdere samenwerking met hen?

In uw beleidsnota staat dat u scholen wilt stimuleren om zich zo in te richten dat ze aanzetten tot beweging. Hoe ziet u dat concreet? Hebt u daar initiatieven rond genomen? Gaat dat over bewegingsvriendelijke speelplaatsen of gaat dat nog verder?

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Ik dacht aan mijn vroegere ervaringen als leerling. Wat ik altijd geweldig vond, waren die 'reizen rond de wereld'. Herinnert u zich dat? Ik zie iedereen knikken. Dat was klimmen, glijden, touwslingeren, van alles. Je probeert – en dat is een goede zaak – om al die studenten op alle mogelijke manieren ervaringen met sport te laten opdoen, weliswaar in de realiteit van vandaag.

Ik zou twee zaken willen meegeven om te onderzoeken. Eén is om die studenten inderdaad in te schakelen in de zomerscholen om te bewegen, we haalden het net al aan. Twee is of het mogelijk is dat de stage niet alleen gebeurt in een school, maar bijvoorbeeld ook in een sportclub. Sportclubs kunnen vandaag toch nog iets meer realiseren, zodat ze samen toch nog enige praktijk met jongeren – dat is meestal de doelgroep – kunnen opdoen. Zijn daar nog opties in deze coronatijden?

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik vind het zeker goed dat de zomerstages voor studenten lichamelijke opvoeding zouden kunnen gekoppeld worden aan de zomerscholen voor leerlingen met een leerachterstand. De speelvormen zouden zeker kunnen worden ingenomen door sportvormen en daar kunnen de stagiairs lichamelijke opvoeding zeker voor ingezet worden.

Een andere mogelijkheid is dat er misschien in extra budget wordt voorzien voor een bijscholingstraject *… (onverstaanbaar) …* na drie jaar voor studenten lichamelijke opvoeding (lo) die na hun opleiding effectief in het onderwijs terechtkomen. Dat is een piste die misschien ook nog eens onderzocht kan worden.

De voorzitter: De heer Brouns heeft het woord.

Jo Brouns (CD&V): Minister, u vroeg naar een suggestie om in deze moeilijke tijden voor jongeren creatief na te denken over mogelijkheden om hen meer aan te zetten tot sporten. U hebt daarstraks verwezen naar de unieke bevoegdheden, de combinatie Sport en Onderwijs, die u hebt, waarmee u creatief kunt omgaan om jongeren tot bewegen aan te zetten. En u hebt een uitgelezen kans, minister.

Mobiliseer helden. Mobiliseer bekende gezichten voor een grootschalige bewegingscampagne of een heuse Vlaamse bewegingsolympiade. Een beetje competitiegeest, daar ben ik alvast voorstander ben, dat kan echt geen kwaad, denk ik. Rode Duivels, Kevin De Bruyne of Lukaku, of een topturnster zoals Nina Derwael of supertalenten in de wielersport, Evenepoel en Van Aert: ik ben ervan overtuigd dat zij onze jongeren kunnen uitdagen of prikkelen. Op die manier werken we ook niet belerend, wat jongeren niet graag hebben, maar net stimulerend, en kunnen we haalbare, leuke initiatieven, zoals een olympiade, uitwerken. En die sporthelden kunnen daar absoluut de locomotief van zijn. Zij kunnen dat echt mee trekken. Er is door de collega's al verwezen naar MOEV van Sport Vlaanderen. Beide kunnen dat initiatief trekken. En die jonge leerkrachten kunnen we inderdaad ook de kans geven om op dat vlak vaardigheden te ontwikkelen. Dus, minister, bij deze de suggestie waar u naar vroeg.

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp·a): Dit is een zeer interessante vraag, maar het is een debat dat ook los van de coronacrisis al heel veel aan bod gekomen is. Ik ben blij dat het door deze problematiek, door deze crisis, wordt uitvergroot, want dit is iets waar we mee blijven worstelen: voldoende beweging op school.

Ik zal mij even toespitsen op het basisonderwijs, waarin ik de meeste ervaring heb. Er is altijd de discussie geweest of er genoeg beweging is op school: twee uurtjes lichamelijke opvoeding, wat kunnen de leerkrachten doen, moeten de leerkrachten zelf lo geven of de specialisten ter zake? Ik vind het een zeer interessante vraag, maar ik zou het goed vinden om het debat ook wat ruimer te voeren dan alleen maar nu naar aanleiding van corona. Zijn we voldoende omkaderd om op een goede manier lo te geven?

Het klopt wat u zegt, minister: leerkrachten kunnen beweging binnen hun domeinen op een zeer creatieve manier gaan inschakelen – dat is dan de horizontale en verticale samenhang die er moet zijn. Binnen de eindtermen en de ontwikkelingsdoelen die gehaald en nagestreefd moeten worden, kunnen ze dat zeker doen, met de nodige creativiteit. Maar ik denk dat dit thema het waard is om ruimer te gaan kijken dan corona en het gebrek aan beweging in het onderwijs nu. We moeten kijken hoe we die tools kunnen aanreiken, het kader kunnen verruimen, leerkrachten meer gaan motiveren en omkaderen om meer beweging te geven op school, zeker ook in het basisonderwijs, niet alleen nu tijdens de lockdown, maar altijd en in het algemeen. Een gezonde geest in een gezond lichaam, het is een platitude, maar wel waar dat men beter presteert als men voldoende beweegt. Daarom is dat, zeker in het basisonderwijs alsook in het secundair onderwijs, absoluut iets waarover we nog verder zouden moeten kunnen debatteren.

Dat is een oproep, minister en collega's, om daar nu niet alleen tijdens de lockdown aandacht aan te besteden, maar om ook in de ruimere zin naar beweging op school te gaan kijken. De leerlingen kunnen daar alleen maar voordeel uit halen.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Bedankt voor de vragen en suggesties.

Het belangrijkste voor mij is natuurlijk om met de virologen te proberen wat perspectief te creëren, want ook inzake lichamelijke opvoeding hebben we soms moeten terugschakelen, wat niet zo leuk was. Ik heb ook altijd geprobeerd om ervoor te zorgen dat er binnen de schoolmuren iets meer zou mogen dan daarbuiten. Dat beginsel heb ik altijd gestalte proberen te geven, ook al was dat niet veel; dat moet ik erkennen. Maar er zijn toch wel ruimere mogelijkheden – en gelukkig maar.

Wat de alternatieve stageplaatsen betreft: ik denk dat de zomerscholen de meest aangewezen constellatie zouden zijn, gelet op de schoolse context en anderzijds ook de koppeling met leerdoelen, natuurlijk. Dat heb je dan weer niet in het kader van de sportclub. Los van de aansprakelijkheidsissues, knip je daar ook de band met leerdoelen door en dat is misschien iets moeilijker.

We zetten wel in op campagnes. Ik heb als minister van Sport met Sport Vlaanderen de campagne 'Goede voornemens' gelanceerd, waarbij we ook lokale besturen inschakelen, zodat eenieder er terechtkan voor een beetje coaching, wat begeleiding, als men het alleen niet aankan of alleen niet de stap kan zetten. Dat is natuurlijk, toegegeven, in eerste instantie gericht op een meer volwassen publiek. Maar het is misschien ook een aanleiding om je, buiten de school, als gezin te laten begeleiden in sportactiviteiten.

Dan wou ik nog iets zeggen over het aanbod van MOEV. MOEV werkt ook goed samen met Sport Vlaanderen. Ook daar hebben we een campagne: 'Sport beweegt je school'. Daarnaast heeft MOEV natuurlijk alle fysieke activiteiten moeten stopzetten, in het kader van de ratio: 'geen essentiële derden', en zij moeten ook node buiten de schoolmuren blijven. Ze hebben wel hun aanbod opgekrikt op digitaal vlak, via inspiratiesessies en MOEV-uitdagingen die ze gelanceerd hebben. Ik wil scholen ook daarnaar verwijzen, omdat je ook een soort gezonde competitie kunt organiseren rond die MOEV-uitdagingen. De initiatieven van Sport Vlaanderen heb ik u al meegegeven.

Mijn belangrijkste ambitie is toch – en ik heb de onderhandelingen daarvoor geleid – om het mogelijk te maken dat de groep van 12- tot 18-jarigen opnieuw kan sporten. In beperkte groepen, maar toch met tien personen. Ik heb thuis blije gezichten gezien, en ook een minder blij gezicht. We hebben immers geprobeerd de lat wat meer gelijk te leggen, namelijk iets minder voor de min 12-jarigen en iets meer voor de plus 12-jarigen. Dat stond niet volledig in verhouding, en dat is ook virologisch te verantwoorden, maar we hebben de lat toch een beetje meer gelijk gelegd, een beetje rechtvaardiger, waardoor we eindelijk ook eens wat perspectief hebben gecreëerd. Ik hoop vooral dat daar ook gebruik van wordt gemaakt, dat men ook buiten de schoolmuren weer aan het sporten gaat, weze het met mondjesmaat, maar toch met wat meer perspectief voor de jonge gasten.

De voorzitter: Mevrouw Krekels heeft het woord.

Kathleen Krekels (N-VA): Dank u wel, voorzitter. Ik was daarnet vergeten om, bij aanvang van mijn vraag, mijn gedichtje voor te lezen. Ik ga dat nu ook niet meer doen, maar ik ga mijn slotwoordje gebruiken om een klein sportgedichtje voor te lezen en daarmee mijn betoog af te sluiten. Het is een kindergedicht. Ik heb het nog rap even opgezocht, zodanig dat ik in lijn kon blijven met de vraag. Het is een sportgedichtje, met een knipoog weliswaar: 'Ik moet op sport'.

Ik moet op sport, sport is goed omdat je dan bewegen moet

Wat wil je? vraagt mijn moeder. Iets met gooien of met slaan?
Op een veld of op een baan? Met een bal of met een puck?

Met veel trainen, of geluk? Op een paard of op een mat?
In een hal of in een bad?

Ik hou niet van bewegen, maar ik moet een keuze maken...
Nou goed, zeg ik, doe mij dan maar op schaken.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Bedankt, collega Krekels. Dan kan ik nu als saaie parlementariër die inhoudelijk verder gaat op het thema aan bod komen.

Dank u, minister, voor hoe u probeert in de context van de scholen – want daarover gaat het – maximaal ervoor te zorgen dat die studenten toch nog werk kunnen doen, en dat u kijkt wat er mogelijk is om hen eventueel mee in te schakelen in de zomerscholen.

Wat u zegt van de andere sportverenigingen: het klopt als u zegt dat dit niet echt een schoolse context is. Ik denk ook aan sportkampen van gemeenten waar men meestal omnisport en andere zaken aanleert. Daar kunnen didactische kwaliteiten en vaardigheden desgevallend wel aan bod komen. Of dat in formeel onderwijs moet zitten, is iets anders. We zouden in elk geval de oproep kunnen doen aan studenten die ervaren dat ze te weinig praktijkvoeling en oefenmomenten hebben, om langs die weg hun oefenkansen toch wat te versterken.

De voorzitter: De heer Slagmulder heeft het woord.

Kristof Slagmulder (Vlaams Belang): Ik heb hier voorlopig weinig aan toe te voegen. Ik hoop dat er snel een goede oplossing komt voor de studenten lichamelijke opvoeding. Ik ben benieuwd naar de eventuele verdere initiatieven die de minister ter zake nog zal nemen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de controle op het financiële beleid van scholen door de onderwijsinspectie
– 1458 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Loes Vandromme aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de financiële radar van de onderwijsinspectie
– 1466 (2020-2021)

VRAAG OM UITLEG van Roosmarijn Beckers aan Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand, over de financiële radar van de Vlaamse onderwijsinspectie
– 1488 (2020-2021)

Voorzitter: mevrouw Karolien Grosemans

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Mijn vraag gaat over de controle op het financiële beleid van scholen door de inspectie. Dat is een belangrijk thema, met nuances. Het is ook inhoudelijk belangrijk. Wij zijn het Vlaams Parlement, wij kennen middelen toe. Elk jaar is het in een begroting, eender welke partijen de meerderheid uitmaken, kijken hoe de middelen worden verdeeld en dan kijken dat de middelen efficiënt en effectief worden ingezet. In dat kader is het een belangrijke vraag en een interessant item.

Inspecteur-generaal Lieven Viaene maakte bekend dat de inspectie vanaf volgend schooljaar, bij de inspectie naar de onderwijskwaliteit, de link zal proberen te leggen tussen de kwaliteit van een school en het financieel beleid. Op dit moment gebeurt dat niet, het is ook niet echt een onderdeel van de doorlichtingsverslagen.

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI), dat de verificatie doet, kan enkel op willekeurige plaatsen controleren of de middelen correct worden besteed indien dit is vastgelegd. Bijvoorbeeld de reguliere aanwezigheid van leerlingen wordt nagekeken, ook de afwezigheidtesten en dergelijke meer. Maar de link tussen het financiële beleid en de onderwijskundige kwaliteit, die Vlaanderen toch vooropstelt, is er op dit moment niet.

Uit wat is voorgesteld door de inspectie, komt naar voren dat ze dus ook zal nagaan of de middelen die worden toegekend, lees 'de middelen die in de begroting staan', waar wij richting aan geven middels ofwel decreten ofwel besluiten van de Vlaamse Regering, worden besteed in relatie tot de onderwijskwaliteit. Ik moet de collega's er niet op wijzen, zij kennen dat allemaal evengoed als ikzelf. Het rapport van het Rekenhof had in het verleden reeds aangegeven dat de relatie tussen de decretale motivatie van de toegekende middelen, dus waarom wij middelen voor iets inzetten, en de aanwending en het effect ervan, sterker moest worden opgevolgd. In deze commissie zijn er in het verleden al een aantal vragen over gesteld om die opvolging beter te doen, wetende dat wel wat scholen het goed doen. Maar we weten en ervaren ook dat als leerkrachten of directeurs ons contacteren en wij hun zeggen dat zij daar middelen voor hebben, ze dan regelmatig zeggen dat zij daar geen middelen voor hebben. Uit de dienstbrieven kan ik dan opmaken: 'Kijk, dit.' Dan komt er meestal een uitleg: 'Ah, ja, maar.' Daar kun je soms wel kritische vragen bij stellen.

Minister, hoe staat u tegenover deze focus van de onderwijsinspectie? Wanneer zal dat instrument beschikbaar zijn voor het uitvoeren van dergelijke controles, nazichtkoppelingen? Op basis van welke variabelen zal het instrument opgesteld worden? Hoe gaat men die koppeling maken? Welke concrete zaken gaat men dan budgettair-financieel nakijken? Welke actoren zullen betrokken worden bij het opstellen van dit instrument, als het er nog niet zou zijn? Zal enkel de inspectie het instrument uitwerken of worden er nog andere actoren bij betrokken? Op basis van welke argumenten zal een financieel beleid als niet bevorderlijk voor de onderwijskwaliteit worden beoordeeld? Welke acties zullen worden ondernomen wanneer men bij AGODI merkt dat een financieel beleid de kwaliteit van het onderwijs niet ten goede komt?

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Voorzitter, collega's, minister, elke zes jaar licht de Onderwijsinspectie scholen door op hun kwaliteitsbeleid. Vanaf volgend schooljaar wil de dienst daarbij de link leggen tussen die kwaliteit en het financieel beleid van een school, zo vernamen we op maandag 18 januari. Men noemt het de financiële radar.

De Onderwijsinspectie geeft aan tegemoet te komen aan een nood die al een hele tijd aanwezig is. AGODI, de verantwoordelijke overheidsdienst, kon tot nu toe de vraag niet stellen of bepaalde uitgaven de onderwijskwaliteit daadwerkelijk ten goede komen. Naar eigen zeggen zorgde dat wel eens voor de nodige frustraties waar mistoestanden waren.

De Onderwijsinspectie verwijst ook naar een rapport van het Rekenhof uit 2015 waarin sprake is van een lacune. Ik citeer even uit dit rapport: "De rapportering over de financiële verrichtingen van de scholen verschilt per net. De controle die het AGODI uitvoert, verdient bijsturing. Het toezicht kan meer worden gebaseerd op een risicoanalyse en op de controles die eigen zijn aan elk net. Ook de onderwijsinspectie kan vanuit het oogpunt van de onderwijskwaliteit input geven voor de risicoanalyse, maar er zijn geen afdoende afspraken met AGODI. De verantwoordingsplicht over het financieel beheer en de aanwending van de middelen is ten aanzien van participatieorganen van de scholen weinig of niet uitgewerkt."

Het nieuwe instrument moet dus informatie verschaffen over het financieel beleid van een school. En waar het fout loopt, wordt dit gesignaleerd aan AGODI die verder onderzoek doet.

Minister, was er een wijziging in de regelgeving nodig om de aanpassingen die worden aangekondigd ook te kunnen doorvoeren? Zo ja, wanneer en in welke zin werd de geldende regelgeving aangepast? Of moeten die aanpassingen nog komen?

Hoe zal de inspectie de keuzevrijheid van scholen over hoe zij hun middelen inzetten, respecteren? Welke garanties biedt de inspectie in dezen?

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Voorzitter, ik zal niet mijn volledige vraag voorlezen, aangezien de twee vorige vraagstellers dat heel goed hebben gedaan. De kwestie is dat de Onderwijsinspectie nu ook kan kijken of de middelen worden gebruikt waarvoor ze moeten worden gebruikt, en vooral, of ze de onderwijskwaliteit wel ten goede zouden komen. Dat is normaal, vermits we als samenleving heel veel investeren in onderwijs.

Minister, ik heb een aantal vragen over de financiële radar. Is dit voornemen al doorgenomen met de vertegenwoordigers van onderwijsnetten en -koepels, de vakbonden en de directeursverenigingen?

De pedagogische vrijheid van het onderwijsveld is een grondwettelijk principe, waaraan niet te tornen valt. Scholen kunnen niet-gekleurde werkingsmiddelen naar eigen goeddunken inzetten voor wat volgens hun pedagogische visie het beste is om tot leerwinst te komen. Bestaat hier geen gevaar op het overschrijden van de grens met de onderwijsvrijheid?

Wat zullen de gevolgen zijn voor scholen die de middelen fout gebruiken?

Voorzitter, deze vraag gaat over de planlast. Zal deze maatregel niet zorgen voor een nog grotere verantwoordingsdrang bij de leidinggevenden en het schoolpersoneel waardoor er extra administratie zal worden opgemaakt, wat dus meer planlast zal veroorzaken bij directies en leraren?

Ik dank u.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Het kan geen verrassing zijn, want het is ook in de beleidsnota opgenomen: de vrijheid van onderwijs is vanzelfsprekend cruciaal. Maar vrijheid betekent niet vrijblijvendheid. Er zijn ruimschoots middelen voorhanden, de onderwijsbegroting stijgt weer met 10 procent en dat is zeer goed. Maar we moeten er natuurlijk ook voor zorgen dat er met die toegekende middelen excellent onderwijs kan worden aangeboden en dat de middelen voor onderwijs effectief tot in de klas komen en worden besteed aan die doelstellingen die de decreetgever of de regering – en dus de belastingbetaler – heeft vooropgesteld.

Dat maakt dat ik soms middelen geoormerkt wil zien, om dat principe, dat middelen worden besteed aan de doeleinden die worden vooropgesteld, te verzekeren.

Het financieel beleid is ook een van de pijlers van kwaliteitsvol onderwijs. Dat staat ook zo beschreven in het referentiekader voor onderwijskwaliteit, en het is dat kader dat de onderwijsinspectie gebruikt om onderwijsinstellingen door te lichten. Dat is haar kader, en dat betekent dus ook dat er geen wijziging van de regelgeving nodig was om deze financiële radar te ontwikkelen. Er is een decretaal kader dat daartoe de machtiging geeft aan onze onderwijsinspectie.

Er wordt terecht aangehaald dat het Rekenhof in 2015 advies gaf aan AGODI en aan de onderwijsinspectie om het toezicht op het financieel beleid te baseren op een risicoanalyse. Het is naar aanleiding van dat advies dat die financiële radar werd ontwikkeld. Dat houdt in dat de onderwijsinspectie tijdens haar reguliere doorlichting een risicoanalyse maakt die de samenhang weergeeft van de infrastructuur, van de financiële ondersteuning en van de inzet van de personele middelen met de onderwijskwaliteit. Maar dat is natuurlijk iets anders. De onderwijsinspecteurs zijn geen boekhouders, het zijn geen fiscalisten. Ze zullen geen onderzoek voeren over de uitgaven, geen financiële analyses maken, geen jaarrekeningen analyseren. Dat garandeert denk ik ook de keuzevrijheid die elke school heeft om haar middelen volgens haar pedagogisch project te spenderen. Daarover gaat de onderwijsinspectie geen uitspraken doen.

Er was de concrete vraag hoe die financiële radar eruitziet. De onderwijsinspectie maakt daarvoor gebruik van haar bestaande instrumentarium. Een school wordt zichtbaar, licht op op de radar als een doorlichting resulteert in een ongunstig advies en daarbij op een of meerdere indicatoren van de ontwikkelingsschalen, met een link naar het financieel en materieel beleid, beneden de verwachting scoort, dus beneden de verwachting van het referentiekader voor onderwijskwaliteit, en het dus onvoldoende kwaliteit levert.

In zo'n geval zal het inspectieteam met de directeur daarover in dialoog gaan en een brief bezorgen aan het schoolbestuur waarin gevraagd wordt tegemoet te komen aan de kwaliteitsverwachtingen uit het referentiekader, zodat ook het financieel en materieel beleid een zo groot mogelijk positief effect heeft op de leerresultaten. De onderwijsinspectie geeft de scholen die op deze radar verschijnen natuurlijk de tijd en ruimte, maar dit wordt ook doorgegeven aan AGODI. Een school die een gunstig advies krijgt, zal bijgevolg niet op de radar verschijnen. Wat uiteraard niet betekent dat de onderwijsinspectie geen bemerkingen kan geven over bijvoorbeeld de besteding van de nascholingsmiddelen in relatie tot de onderwijskwaliteit.

Daarnaast is er de rol van AGODI, dat aan een systeem van risicoanalyse werkt. Daarin zal ze de informatie die ze van de onderwijsinspectie verkrijgt via de financiële radar opnemen, voor aanvullend onderzoek bij de planning en uitvoering van zijn controles.

Hoe dan ook blijft er een wezenlijk onderscheid in het perspectief van die twee overheidsdiensten. AGODI zal voornamelijk toezien op een correcte aanwending van de overheidsmiddelen. Daarnaast heb je de onderwijsinspectie, die de klemtoon legt op de effectieve aanwending in functie van de onderwijskwaliteit. De mate waarin de financiële radar effectief de juiste signalen uitzendt, zal zeker in de beginperiode wat evaluatie vragen, wat bijsturen zijn. Het is een nieuw gegeven, maar we moeten het toch wat de kans geven.

De inspecteur-generaal heeft dit extra toezicht besproken op het structureel overleg met de pedagogische begeleidingsdiensten. Het moet nog breed gecommuniceerd worden met het onderwijsveld, maar dat kan samen gebeuren met nog andere aanpassingen aan het toezicht. Zodra de reguliere doorlichtingen – na covid – opnieuw kunnen opstarten zal dat onderzoek mee uitgerold worden. Hopelijk is dat in september 2021, maar dat is ook afhankelijk van de evolutie van covid. Aangezien dit onderzoek deel uitmaakt van het bestaand instrumentarium zal dat natuurlijk geen extra planlast met zich meebrengen, want het maakt deel uit van een bestaande casus.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Dank u wel, minister, voor uw toelichting, die ik verhelderend en geruststellend vind. In de eerste plaats wordt er geen extra planlast

veroorzaakt. Ten tweede wordt er verder gekeken op het moment dat een school op de radar komt in het kader van onderwijskwaliteit. Ik denk dat dat duidelijk is. We geven vertrouwen, tot op het moment waarop we ons zorgen maken over wat er gebeurt en dan gaan we de situatie van naderbij bekijken. Ik denk dat dat een goed signaal is over onze twee bekommernissen, namelijk enerzijds vertrouwen en anderzijds een efficiënte en effectieve aanwending. U haalt aan dat AGODI kijkt naar de correcte aanwending en dat de onderwijsinspectie indien nodig de klemtoon zal leggen op een effectieve aanwending. Dat lijkt me inderdaad een goede manier om de data en de info die we hebben bij deze twee instanties – AGODI en de onderwijsinspectie – met elkaar te kruisen.

Collega's, ik wil nog even een inspirerend voorbeeld aanhalen uit Nederland. Daar hebben scholen soms een overschot. U zult me niet horen zeggen dat we de Nederlandse situatie kunnen vergelijken met de Vlaamse. Maar ik hoor soms bij leerkrachten: we krijgen daar geen middelen voor, daar zijn geen uren voor. Als ik die leerkrachten dan laat zien wat er wel bestaat op het vlak van uren, stellen ze de vraag waarvoor die dan gebruikt worden. Dan moet ik verwijzen naar de schoolraad, die daar inzage in heeft. Dan moeten leerkrachten erop gewezen worden dat dat een belangrijk orgaan is. Daarom, minister, vind ik het verstandig om te zorgen voor transparantie voor iedereen in een school, ook wat betreft de werkingsmiddelen en andere middelen, zoals SES-middelen (socio-economische status) en SES-uren, die ze krijgen. Die informatie moet niet alleen aan de inrichtende macht worden bezorgd maar ook aan de alle leerkrachten. Wanneer de inspectie een doorlichting doet, kijkt ze natuurlijk naar de verschillende vakken. En als er daar dan een knipperlicht gaat branden, wordt er verder gekeken naar het financiële beleid.

Een tweede vraag die ik me stel, minister, is of dit dan direct in het doorlichtingsverslag komt. Met andere woorden: is die financiële analyse een annex bij een niet-positief advies van de doorlichting? Of volgt er nadien een tweede onderzoek?

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Dank u wel, minister, voor uw toelichting. Het is goed om te weten dat de decretale basis voldoende is om deze financiële radar te kunnen organiseren.

Minister, in de coronacommissie hebben we een aantal leerkrachten en directies gehoord, die heel vaak vroegen om vertrouwen: 'Vertrouw ons, we willen echt wel het beste voor onze leerlingen en voor onze leerkrachten. We weten vanuit onze lokale context ook hoe het moet.' Ik volg hen ook wel in die vraag. U stelt dat het soms beter is om middelen te oormerken, om dan de garantie te hebben op het vlak van kwaliteit. Dat volg ik niet altijd. Op dat vlak heb ik wat meer vertrouwen in de scholen en de schoolbesturen. Maar goed, vrijheid is in dezen – we hebben het vanmorgen ook herhaald inzake de eindtermen – ook geen vrijblijvendheid. Dus ik snap wel dat we alle middelen die besteed worden in het onderwijs, ook zo efficiënt en effectief mogelijk moeten inzetten.

Maar toch blijf ik wat bezorgd over een aantal zaken. Ten eerste over het pedagogisch project van scholen, dat ze te allen tijde op hun eigen manier moeten kunnen uitwerken. We hebben dat ook gezien tijdens de coronacrisis, waarin we zagen dat sommige scholen al heel veel stappen hebben gezet in hun ICT-beleid en het uitwerken van een heel groot bereik. Ze waren al klaar voor het afstandsonderwijs. Andere scholen hadden andere keuzes gemaakt. We kunnen die scholen niet veroordelen omdat ze keuzes maken. De middelen voor scholen zijn ook beperkt. Maar ik denk dat het toch belangrijk is dat er vertrokken wordt van wat er lokaal als prioriteit wordt beschouwd.

Wat planlast inperken betreft, ik hoor u graag zeggen dat u ter zake ook altijd de vinger aan de pols wilt houden. U zegt wel dat dit het bestaande kader is, dat er dus geen extra planlast wordt gecreëerd, maar ik hoop toch dat dat in realiteit ook zo zal zijn. Wat dat betreft, zijn er immers toch wel heel veel vragen op het veld: als men zaken installeert, mag dat geen extra papierwerk of verantwoordingswerk met zich meebrengen.

Ik heb nog een laatste bekommernis. Ik hoorde dat ook al bij de vorige spreker. We moeten aandacht vragen voor de participatie. Heel veel leerkrachten hebben er eigenlijk geen zicht op hoe de uren en de middelen worden verdeeld. Dat is niet vanuit een wantrouwen, maar wel vanuit een gedeeld leiderschap. Samen school maken kan, denk ik, een boodschap zijn die alle scholen sterker kan maken. Als je een gedeeld beleid voert met je korps, als je daarvoor openstaat, dan kan dat alleen maar versterkend werken. Ik geloof niet dat we dat van bovenaf moeten opleggen, maar we moeten er wel voor zorgen dat we van onze directeurs sterke leiders kunnen maken, dat we hen kunnen versterken door dat gedeeld leiderschap en het aanleren van die competenties.

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): Minister, ik begrijp dus dat u toch ook het idee niet ongenegen bent om eventueel meer middelen te gaan oormerken, om er toch voor te zorgen dat de middelen die aan het onderwijs worden gegeven, beter zullen worden besteed. Martin Valcke, professor onderwijskunde aan de UGent, stelt dat scholen niet altijd met foute bedoelingen het geld verkeerd besteden, maar vaak ook verdwalen in de complexiteit van de regels. Zal dat instrument van de financiële radar dat verhelpen?

U kondigde onlangs ook aan dat u 3 miljoen euro extra zult vrijmaken voor die betere ondersteuning van die directies. Zullen die middelen ook kunnen worden aangewend voor professionaliseringstrajecten en ondersteuning inzake die financiële onderwijsregelgeving en dat financiële beheer, zodat de directies beter door het bos de bomen kunnen zien, en, zoals mevrouw Vandromme zojuist ook aangaf, er een sterk gedeeld leiderschap is, waardoor al die zaken door een breed gedragen schoolteam kunnen worden besproken en beslist?

De voorzitter: De heer Danen heeft het woord.

Johan Danen (Groen): *(Slechte geluidskwaliteit)*

Als scholen op een andere manier zullen worden geïnspecteerd, of bijkomend geïnspecteerd, is het van belang, denk ik, om scholen daar goed op voor te bereiden. Immers, zoals mevrouw Vandromme zei, zo goed als alle scholen besteden die middelen met de beste bedoelingen. Ze doen dat misschien soms op een creatieve manier, maar met de beste bedoelingen. Als ze bepaalde geoormerkte middelen misschien anders gebruiken dan bedoeld, is dat iets waarop men hen toch misschien zal moet wijzen. Zal men scholen daarop voorbereiden, en hoe zal men dat doen?

Werken de onderwijsinspectie en AGODI nu al samen als het gaat over de financiële doorlichting?

Ik herhaal ook mijn vraag van daarstraks. U wilt dat de SES-middelen geoormerkt zijn en blijven, en dat scholen die middelen gebruiken voor datgene waarvoor ze bedoeld zijn. Gaat de onderwijsinspectie ook controleren of dat al dan niet gebeurt? Is dat ook een van de focussen die u voor ogen hebt?

De voorzitter: Mijnheer Danen, het geluid in uw keuken was wel beter. Nu kraakte het behoorlijk, maar ik denk dat u nog wel redelijk verstaanbaar was.

Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Mijnheer Danen, ik moet zeggen dat het feit dat u bent buitengezet, niet heeft geholpen voor de kwaliteit van de verbinding. In uw geval zou ik gewoon mijn excuses aanbieden, en dan kunnen we elkaar opnieuw beter begrijpen, want ik heb niet alles kunnen vatten wat u zei.

Het is ons voorrecht als regering en als parlement om beleidskeuzes te maken. Wij hebben daarvoor een democratisch mandaat gekregen, dus ook om middelen te bestemmen in functie van een specifiek doel dat wij beleidsmatig hebben aangeduid. Dat is dus een democratische keuze. We moeten er dus ook op toezien dat die doelstellingen wel echt worden gediend.

Daar dient dit voor. Dat was ook de opmerking van het Rekenhof, dat er op dat vlak in sommige scholen een probleem rijst. Daarom moet je dat dus inderdaad soms oormerken.

Ik stel ook wel regelmatig vast dat scholen ook alle baat hebben bij transparantie, ook richting leerkrachten. Ik krijg heel veel vragen. Op alle extra middelen die we vandaag toekennen, bijvoorbeeld alleen al in het kader van corona, hoor je leerkrachten, en ook sociale partners, vakbonden, reageren dat ze er allemaal niks van zien. Ze vragen waar dat is. Ik denk dus dat het ook boeiend kan zijn om ter zake wat openheid te genereren, om dit te verantwoorden, om leerkrachten zo mee te laten denken en hen te betrekken bij het totale schoolteam, bij het totaalbeleid.

Ik denk dat een en ander natuurlijk ook een pijnpunt is in het kader van het beleidsvoerend vermogen van de schooldirectie. Het is immers ongetwijfeld zo dat het in sommige gevallen, zoals mevrouw Beckers schetste, niet altijd een zaak van onwil is, dan wel het feit dat men het allemaal niet meer zo goed kan beheren, dat men niet meer zo goed de inkomsten die er zijn, kan aflijnen van de bestemming van die middelen. Dan ontstaat misschien de neiging om alles in één grote pot te laten binnenkomen en van daaruit gewoon de eigen keuzes te maken, waarbij in die diverse fases het oormerk verloren gaat. Er is ter zake een suggestie gedaan. Die nemen we mee.

Tot slot, ik zei al dat elke school absoluut baat heeft bij die openheid en die transparantie. Daarbij kunnen ook de leerkrachten bepaalde vragen stellen. Men kan vinden dat men als schoolteam meer middelen nodig heeft voor deze of gene doelstelling. Dan kan dat ook worden doorgespeeld naar het beleid zelve. Dat lijkt me ook een sterke verantwoording.

Dan was er heel concreet de vraag van de heer Daniëls over een tweede doorlichting. Het systeem is zo dat, wanneer men op de radar van de onderwijsinspectie verschijnt door de link met de onderwijskwaliteit, onmiddellijk het gesprek wordt aangegaan door de onderwijsinspectie met de directie over de mate waarin er kan worden tegemoetgekomen aan de kwaliteitsverwachtingen uit het referentiekader, maar parallel heb je natuurlijk ook het doorseinen aan AGODI via de onderwijsinspectie. AGODI zal daarbij ook eerst controleren wat er daar aan de hand is. Het kan best zijn dat de procedure daar dan ook onmiddellijk stopt. AGODI doet echter eerst een controle om te zien of het klopt wat die radar aangeeft, of het oranje knipperlicht terecht was. Ter zake gaat de communicatie dan terug richting directie.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, dank u wel voor uw toelichting. Collega's, ik denk dat dit een interessante en goede piste is, waarbij we financieel beleid en kwaliteit met elkaar in relatie brengen. We zadelen niet alle scholen daarmee op, maar wel

die waar er een knipperlicht aangaat. Ik denk dat dat op dat vlak ook een goed signaal is. Er is een samenwerking tussen verschillende overheidsdiensten met betrekking tot informatie die er is. Dat lijkt mij ook een goede zaak. Minister, ik ben blij dat u ook ingaat op die transparantie waarvoor ik heb gepleit, ten aanzien van leerkrachten en het volledige team, om op die manier ook mee samen school te maken, maar ook te weten waar bepaalde klemtonen worden gelegd. Het lijkt me inderdaad beter dat dat ruimer gaat dan enkel de schoolraad, en ook ruimer dan enkel het urenpakket, want een school krijgt uiteraard veel meer middelen dan enkel dat.

We volgen dit uiteraard verder mee op.

De voorzitter: Mevrouw Vandromme heeft het woord.

Loes Vandromme (CD&V): Minister, dank u wel voor de toelichting. Ik heb geen verdere vragen meer. Ik ben blij te horen dat u inderdaad een aantal zaken onderschrijft, maar ik vraag toch ook vertrouwen in de schoolbesturen zelf. Men moet hen zo veel mogelijk de mogelijkheid geven om zelf te beslissen waar de middelen worden ingezet om zo kwalitatief mogelijk onderwijs aan te bieden voor elk kind.

Ik blijf in elk geval onderschrijven dat vrijheid geen vrijblijvendheid moet zijn, dat we ook wel verwachtingen mogen stellen ten aanzien van alle middelen die naar het onderwijs stromen, dat er transparantie mag zijn ten overstaan van de leraren. Ik merk immers inderdaad, zoals collega Daniëls zei, dat heel veel leerkrachten echt niet weten hoeveel middelen er naar het onderwijs stromen.

Collega's, minister, sta me toe afsluitend nog een klein laatste gedichtje te brengen voor jullie, van een of andere schrijfster in het verre Poperinge.

Je miststralen negerend
toch hangt er verlangen in de lucht
wachtend tot kleine bubbels openspatten
tot de warmte de horizon laat zien

De voorzitter: Mevrouw Beckers heeft het woord.

Roosmarijn Beckers (Vlaams Belang): In een ideale wereld zouden scholen vrij en efficiënt kunnen bepalen hoe zij hun middelen besteden om tot goed onderwijs te komen, maar dit is geen ideale wereld, wat blijkt uit het rapport van het Rekenhof. Ik ondersteun dit idee van die financiële radar dus zeker en vast. Ik vind alleen dat we erover moeten waken dat dit geen extra planlast zal veroorzaken, maar ja, daarvoor zijn wij er, en dat zullen we ook doen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.